

Jogorvoslati jogok Magyarországon

Kézikönyv

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés	3
2	Jogi keretek	5
3	Eljárások a jogorvoslati jog biztosítására	8
4	Egyéb elérhető eljárások	40
5	Források, linkek	43

1 Bevezetés

1.1. A jogorvoslati jogok definíciója és célja

Magyarországon az a különös helyzet áll fenn, miszerint a tételes jogban nem találjuk meg a „jogorvoslat” szó definícióját. A jogorvoslat jogintézményét minden jogszabály adottnak veszi, és úgy hivatkozik rá vagy használja a szót, hogy eközben annak törvényi definícióját egyetlen jogszabály sem adja meg.

Ez önmagában nem okoz problémát, hiszen egyfelől a jogorvoslat absztrakt fogalmát a jogelmélet dolgozta ki, másfelől olyan, hogy absztrakt jogorvoslat, a jogalkalmazók és a jogkereső közönség számára úgyszemint használható fogalom. Így elég, ha mindig az adott jogviszonyt rendező normák, illetve az adott jogágra vonatkozó eljárási szabályok rendezik a jogorvoslat éppen aktuális és igénybe vehető formáját.

1.1.1. A jogorvoslat

Az Alaptörvény XVIII. cikk (7) bekezdése úgy rendelkezik, miszerint

„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

Ebből azt az elhamarkodott következtetést vonhatnánk le, miszerint a jogorvoslat nem más, mint a bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen igénybe vehető jogi eszköz, amelynek célja a jog vagy jogos érdek sérelmének kiküszöbölése.

Ezzel szemben – bár a jogorvoslat kétségtelenül egy jogi eszköz, de – ennél sokkal több és más, mint amit az Alaptörvény megfogalmazása sugall.

Egyrészt a döntéseken kívül a mulasztásokkal szemben is léteznek jogorvoslatok; ezekről a jelen kézikönyv alkalmas helyén még részletesen fogunk írni. Másrészt nem szükséges a jog vagy jogos érdek sérelme a jogorvoslat igénybe vételéhez, elégséges ezek érintettsége (sérelem nélkül) ahhoz, hogy megnyíljon az út a jogorvoslatok igénybe vételére. Harmadrészt nemcsak a hatóságok vagy az egyéb közigazgatási szervek tevékenységével vagy mulasztásával szemben élhetünk jogorvoslattal, hanem például természetes személyek vagy jogi személy gazdálkodó szervezetek tevékenységével, vagy közszolgáltató vállalatok tevékenységével (és természetesen mulasztásával) szemben is.

További néhány hivatkozást érdemes idézni ahhoz, hogy lássuk, hogy a jogorvoslat miként jelenik meg a legfontosabb törvény szintű jogforrásokban.

Az Általános közigazgatási rendtartás, az Ákr. az [A jogorvoslathoz való jog] címet viselő 112. §-a szerint

„A hatóság határozata ellen önálló jogorvoslatnak van helye.”

Az elérhető jogorvoslatokat az Ákr. felsorolja. A Közigazgatási perrendtartás, a Kp. több helyen említi a jogorvoslatot, és preambulumban úgy fogalmaz, hogy a törvény megalkotásának indoka

„a közigazgatási bíróságok által a közigazgatás jogsértő tevékenységével szemben nyújtott jogvédelem és jogorvoslat biztosítása”.

Legvégül a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvényt érdemes idézni, ami szerint

13. § (2) A bíróság határozatai ellen - ha törvény kivételt nem tesz - jogorvoslatnak van helye.

Összefoglalásképpen tehát alkothatunk egy olyan fogalmat, ami részben a jogelméleti alapokon nyugszik, részben a tételes jogi jogforrásokból táplálkozik, és végül, ami a jelen kézikönyv céljaira alkalmas, úgy mint:

Jogorvoslat: bíróság, hatóság, más közigazgatási szerv vagy magánfél cselekvése vagy mulasztása ellen igénybe vehető jogi eszköz, amelynek célja jog vagy jogos érdek érintettsége esetén a jogorvoslatot gyakorló jogvédelme.

Ha mindezt lefordítjuk a környezeti jogorvoslat területére, úgy további hozzáadott kifejezésekkel bővíthető a definíció, miszerint:

Környezeti jogorvoslat: bíróság, hatóság, más közigazgatási szerv vagy magánfél cselekvése vagy mulasztása ellen igénybe vehető jogi eszköz, amelynek célja jog vagy jogos érdek érintettsége esetén a jogorvoslatot gyakorló környezeti jogainak védelme.

2 Jogi keretek

2.1. Nemzetközi jog: az Aarhusi Egyezmény

A környezeti hozzáférési jogokat bevezető és részletező Aarhusi Egyezmény, illetve az azt a magyar jogba integráló 2001. évi LXXXI. törvény a 9. cikkében, a „Hozzáférés az igazságszolgáltatáshoz” című szakaszban rendezi a jogorvoslati jogokat; ezekről majd a jelen kézikönyv megfelelő fejezetiben részletesen is írunk.

Az Aarhusi Egyezmény nem közvetlenül alkalmazandó a magyar jogrendszerben. Ennek több oka van. Egyfelől maga az Egyezmény szövege sem alkalmas a közvetlen alkalmazásra, mivel rendelkezései nem elégségesen konkrétak. Továbbá az Egyezmény nem jogokat alapít személyek számára, hanem a Részes Feleket (az aláíró államokat) kötelezi arra, hogy megfelelő eljárási és intézményi kereteket alkossanak és működtessenek annak érdekében, hogy a környezeti hozzáférési jogok érvényesülhessenek. Ez egyébként szoros összefüggésben van az Egyezmény azon jellegével, hogy az nem egy klasszikus környezetvédelmi egyezmény, hiszen nem védi a környezet egyetlen elemét sem. Ez egy eljárási egyezmény, amely azt a célt tűzi ki maga elé, hogy megfelelő eljárásokkal és intézményekkel, illetve az azokra vonatkozó feltételek és jellemzők előírásával garantálja a környezethez való emberi jog érvényesülését. Vagy ahogy maga az Egyezmény fogalmaz 1. cikkében:

„A jelen és jövő generációkban élő minden egyén azon jogának védelme érdekében, hogy egészségének és jólétének megfelelő környezetben éljen, ezen Egyezményben Részes valamennyi Fél garantálja a nyilvánosság számára a jogot az információk hozzáférhetőségéhez, a döntéshozatalban való részvételhez és az igazságszolgáltatás igénybeviteléhez a környezetvédelmi ügyekben a jelen Egyezmény rendelkezései szerint.”

Az Aarhusi Egyezményt az EU és annak összes tagállama ratifikálta, így az mind a 28 országban kötelező. Az az érdekes helyzet állt elő, hogy az EU általi ratifikáció (csatlakozás és jóváhagyás) miatt a tagállamokat akkor is kötné az Egyezmény, ha maguk nem ratifikálták volna azt. Ez viszont csak abban a körben lenne igaz, amely tárgykörökben az EU hatásköre állapítható meg. Az ilyen nemzetközi egyezmények esetében, amelyeknél azok tárgya nem tartozik az EU kizárólagos hatáskörébe, az uniós országoknak is alá kell írniuk a megállapodást. Ekkor „vegyes megállapodásokról” van szó.

E témában Eleanor Sharpston Főtanácsnok 2010. július 15-én a C-240/09. sz. ügyben (Lesoochranárske zoskupenie VLK kontra Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky) ismertetett indítványa¹ ad eligazítást:

„56. Teljesen egyetértek azzal a következtetéssel, amelyre a Bíróság a Merck Genéricos ügyben jutott. Az ítéletnek az az előnye, hogy meglehetősen gyakorlatias megközelítést alkalmazott egy politikailag érzékeny környezetben gyakran felmerülő kérdésre. Amint arra egyes szakemberek rámutattak, a vegyes megállapodás maga pragmatikus erők teremtménye – olyan eszköz, amely egy többszintű rendszerben a nemzetközi megállapodások iránti szükségletből eredő problémák megoldására szolgál.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:62009CC0240&from=GA>

[...]

58. Az EK 300. cikk (7) bekezdése értelmében az említett cikkben meghatározottak szerint megkötött megállapodások a közösségi intézményekre és a tagállamokra nézve kötelezők. Az Aarhusi Egyezmény ilyen megállapodás. Rendelkezései ma már a közösségi jogrendszer szerves részét képezik. A Közösség, a tagállamok és a nem tag országok által kötött vegyes megállapodások ugyanolyan státusszal rendelkeznek, mint a tisztán közösségi megállapodások, amennyiben rendelkezéseik közösségi hatáskörbe tartoznak.”

2.2. EU jog

Jelenleg az Aarhusi Egyezmény által szabályozott kérdések (az ún. környezeti hozzáférési jogok) területén 2 db EU irányelv létezik, amelyek közül az egyik a környezeti információhoz való hozzáférést rendezi ([Az Európai Parlament és a Tanács 2003/4/EK irányelve \(2003. január 28.\) a környezeti információkhoz való nyilvános hozzáférésről és a 90/313/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről](#)), a másik pedig a döntéshozatalban való részvételt ([Az Európai Parlament és a Tanács 2003/35/EK irányelve \(2003. május 26.\) a környezettel kapcsolatos egyes tervek és programok kidolgozásánál a nyilvánosság részvételéről, valamint a nyilvánosság részvétele és az igazságszolgáltatáshoz való jog tekintetében a 85/337/EGK és a 96/61/EK tanácsi irányelv módosításáról](#)).

Az Aarhusi Egyezmény 9. cikkének 3. bekezdését sajnos nem ülteti át egyetlen EU irányelv sem; ennek a megalkotása a tagállamok ellenállásán 2014-ben végleg meghiúsult...

Végül az EU-val kapcsolatban meg kell említeni, hogy magát az EU-t is, tehát az európai uniós intézményeket is köti az Aarhusi Egyezmény. Annak érdekében, hogy ennek a kötelezettségnek eleget tegyenek, az EU megalkotta a 1367/2006 Rendeletét ([Az Európai Parlament és a Tanács 1367/2006/EK rendelete \(2006. szeptember 6.\) a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló Aarhusi Egyezmény rendelkezéseinek a közösségi intézményekre és szervekre való alkalmazásáról](#)), amely ezeket a kérdéseket rendezi. A Rendelet az információhoz való hozzáférés tekintetében továbbtal a 1049/2001 Rendeletre ([Az Európai Parlament és a Tanács 1049/2001/EK rendelete \(2001. május 30.\) az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság dokumentumaihoz való nyilvános hozzáférésről](#)), amely nem specifikusan a környezeti adatokhoz, hanem általában az EU-s intézményeknél meglévő információhoz való hozzáférést szabályozza.

2.3. Nemzeti jog

Ennek fényében kell rátérnünk a nemzeti jog ismertetésére. Amennyiben az Egyezmény által alkotott rendszer szerint haladunk, elsőként a környezeti információhoz való hozzáférés szabályozását és joggyakorlatát kell vizsgálat tárgyává tennünk.

Külön a környezeti információhoz való hozzáférésre a magyar jogalkotó nem alkotott egy önálló rendszert; helyette a már 1992 óta meglévő és 2001-ben újraszabályozott, a közérdekű adatok nyilvánosságára vonatkozó jogi felépítményt alkalmazza a környezeti információkra is, kiegészítve ezt a törvényt ([Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról](#)

szóló 2011. évi CXII. törvény, azaz röviden csak Infotörvény, a Környezetvédelmi törvény (a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény és a környezeti információiról szóló kormányrendelet (311/2005. (XII. 25.) Korm. r. a nyilvánosság környezeti információkhoz való hozzáféréseinek rendjéről) idevágó rendelkezéseivel.

Ezt követi a részvételi jogok gyakorlását szabályozó joganyag. Elsődleges ezen a területen az Ákr. az, ami – kevés kivétellel – minden hatósági ügyre vonatkozik. Ez határozza meg az ügyek indítását, az ügyféli jogot, az egyes eljárási cselekményeket, a döntések formáját, a jogorvoslatok egy részét és az ellenőrzést és végrehajtást. A környezetvédelem területén eljárási szabályokat tartalmaznak még a nagy ágazati törvények, így a Környezetvédelmi törvény, a Természetvédelmi törvény, a Hulladéktörvény, stb. Ezekre a részvételi jogok ismertetésénél kitérünk. Az alacsonyabb szintű környezetvédelmi jogszabályok között találunk olyanokat, amelyek egyes eljárási kérdéseket önállóan szabályoznak, de önálló eljárási rendszert csak kevés ilyen norma dolgozott ki. Ezek közül is kiemelkedőek az alábbiak:

- a környezeti hatásvizsgálatról szóló 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet az előzetes vizsgálat és a hatásvizsgálat, valamint az egységes környezethasználati engedélyezés területén
- a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatának területén
- a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2001. (VII. 21.) Korm. rendelet a kármentesítés területén
- a hulladékgazdálkodási engedélyezésről szóló 439/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet a hulladékgazdálkodás területén

Legvégül a jogorvoslati jogok területén a szabályozás több ágra oszlik. A közigazgatási szervek tevékenysége vagy mulasztása miatti jogorvoslatokat az Ákr., illetve a Kp. szabályozzák. Ez utóbbi norma továbbhivatkozik néhány kérdésben a Polgári perrendtartásra, a Pp.-re is, így azt is meg kell említeni. A környezetkárosítás vagy természetkárosítás miatti, magánféllel szembeni fellépésre a Környezetvédelmi törvény és a Természetvédelmi törvény vonatkozik, végül a magánfelekkel szembeni közvetlen fellépésre tartalmaznak releváns rendelkezéseket a Polgári törvénykönyv, a Ptk., a magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény és a jegyzői birtokvédelmi eljárásról szóló 17/2015. (II. 16.) Korm. rendelet.

3 Eljárások a jogorvoslati jog biztosítására

3.1. A környezeti információkhoz való hozzáféréssel kapcsolatos jogorvoslatok

3.1.1. Eljárás

Amennyiben egy közérdekű adatigénylő ügye környezeti információval kapcsolatos, úgy az általános szabályok mellett (melyekről széles körű és közérthető tájékoztatás olvasható a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság honlapján (<https://www.naih.hu/>), figyelembe kell venni az előbb már említett speciális ágazati szabályokat is.

Ezek közül például a környezeti információról szóló kormányrendelet 2. § definiálja, hogy mi számít környezeti információnak.

„A megjelenési formájától függetlenül környezeti információ minden olyan információ (adat), amely vonatkozik

- a) a környezetre, illetve a környezeti elemek állapotára - ideértve a biológiai sokféleséget és annak összetevőit, valamint a géntechnológiával módosított szervezeteket -, valamint az ezen elemek közötti kölcsönhatásra;
- b) a környezetterhelésre, ideértve a zaj, sugárzás, hulladék, radioaktív hulladék környezetbe történő közvetlen vagy közvetett kibocsátására, ha az hatással van vagy valószínűleg hatással lehet a környezet a) pontban meghatározott elemeire;
- c) környezettel összefüggő intézkedésekre, különösen az azokkal kapcsolatos ágazati politikára, jogszabályokra, tervekre, programokra, megállapodásokra, illetve az a) és b) pontban meghatározottakra hatással lévő vagy valószínűleg hatással lévő tevékenységekre, valamint a környezet és a környezeti elemek védelmére hozott intézkedésekre és tevékenységekre;
- d) a környezetvédelmi jogszabályok végrehajtásáról szóló jelentésekre;
- e) a c) pontban említett intézkedések és tevékenységek keretein belül használt, költséghatékonysági és más gazdasági elemzésekre és feltevésekre;
- f) az emberi egészség és biztonság állapotára - ideértve az élelmiszerlánc szennyeződését, az emberi életfeltételeket, a kulturális helyszíneket és építményeket - amennyiben azokra a környezeti elemek állapota vagy ezeken az elemeken keresztül a b) vagy c) pontban említett bármilyen tényező vagy intézkedés hatással van vagy hatással lehet.”

Értelemszerűen a jogorvoslati jog csak akkor merül fel, ha valaki igényt terjesztett elő közérdekű környezeti információ megismerésére, és annak az információ birtokosa nem vagy nem megfelelően tett eleget.

3.1.2. Ügyféli követelmények

Alapvető a jogérvényesítés körében tudni azt, hogy hogyan kell információs igényt előterjeszteni. Közérdekű adat kiadása (és így környezeti információ kiadása) iránti igényt bárki előterjeszthet. Az igénylésnek nincsenek formai kötöttségei, tehát elő lehet azt terjeszteni szóban vagy írásban, papír alapon vagy elektronikus úton egyaránt.

Az igénylésben meg kell adni az igénylő nevét, valamint azt az elérhetőséget, amelyen számára az adatigényléssel kapcsolatos bármely tájékoztatás és értesítés megadható. Ezen felül további adatot nem kötelező megadni.

Az igényt annál az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint egyéb közfeladatot ellátó szervnél vagy személynél kell előterjeszteni, akinek a kezelésében a közérdekű adat van. Fontos, hogy nem kell semmilyen indokát adni az igénylésnek, tehát nem kell megindokolni, hogy miért akarjuk megismerni a közérdekű adatot, ebben az esetben a környezeti információt.

A Környezetvédelmi törvény 12. § (6) bekezdése szerint ha a megkeresett szerv nem rendelkezik a kért környezeti információval, az információ megismerésére vonatkozó igényt köteles a környezeti információval rendelkező szervnek megküldeni, és az igénylőt értesíteni vagy tájékoztatni, hogy a kért információt mely környezeti információval rendelkező szervtől igényelheti.

Az adatokat tartalmazó dokumentumról vagy dokumentumrészről, annak tárolási módjától függetlenül, az igénylő másolatot kaphat. Az adatot kezelő szerv az adatigénylés teljesítéséért - az azzal kapcsolatban felmerült költség mértékéig terjedően - költségtérítést állapíthat meg, amelynek összegéről az igénylőt előzőleg tájékoztatni kell.

Az igénylő a költségekről kapott tájékoztatás kézhezvételét követő 30 napon belül nyilatkozik arról, hogy az igénylését fenntartja-e. Ha az igénylő az igényét fenntartja, a költségtérítést az adatkezelő által megállapított, legalább 15 napos határidőben köteles az adatkezelő részére megfizetni.

Az adatigénylésbe érdemes még beleírni, hogy az az Infotörvény 26.§ (1), 28.§ (1) és 29.§ (1) bekezdésein alapul.

További segédlet az adatigénylésről az alábbi linken érhető el:

https://www.naih.hu/files/Infoszab_tajekoztato_2018_06_30.pdf

3.1.3. A jogorvoslat terjedelme

Az adatigényléssel kapcsolatos problémák akkor jelentkeznek, amikor valaki vagy nem kap az előterjesztett igénylésre választ, vagy elutasító választ kap rá.

Az igénynek az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv az igény beérkezését követő legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 15 napon belül köteles eleget tenni. Ha az adatigénylés jelentős terjedelmű, illetve nagyszámú adatra vonatkozik, vagy az adatigénylés teljesítése a szerv alaptevékenységének ellátásához szükséges munkaerő aránytalan mértékű igénybevételével jár, a 15 napos határidő egy alkalommal 15 nappal meghosszabbítható. Erről az igénylőt az igény beérkezését követő 15 napon belül tájékoztatni kell. Ha ez a határidő eredménytelenül eltelt, az igényt előterjesztő személy jogorvoslattal élhet a válasz vagy tájékoztatás elmaradása miatt.

Fontos szabály, hogy a kért adat nagy mennyisége nem elutasítási indok, csupán arra jogosítja fel az adatgazdát, hogy további határidőt kérjen az igénylőtől. Ezt az álláspontot osztotta az Aarhusi Egyezmény Jogkövetési Bizottsága is az [ACCC/C/2008/30 Republic of Moldova](#) ügyben hozott döntésében.

Az első problematikus eset tehát az, ha valaki nem kap választ az igénylésre. Természetesen a válaszadási határidő eredménytelen letelte miatt is lehet jogorvoslattal élni.

A hallgatólagos elutasítás azzal az indokkal támadható meg, hogy az adatkezelő nem közölte az igénylővel az igényelt közérdekű adatot a törvény által meghatározott határidőn, azaz 15 napon belül. A környezeti információval rendelkező szerv az információ megismerésére vonatkozó igény beérkezésétől számított 5 napon belül felhívhatja az igénylőt az igénye pontosítására, ha az túlzottan általános vagy tartalma alapján a megismerni kívánt környezeti információ nem állapítható meg.

Ha az igénylő sem az igényelt adatot, sem a határidő meghosszabbításáról szóló tájékoztatást nem kapja meg 15 napon belül, illetve nem kapja meg az igényelt adatot 30 napon belül a meghosszabbított határidő esetén, és az adatkezelő elutasító választ sem küld, a hallgatólagos elutasítás megtámadható a fentiek szerint a bíróság vagy a NAIH előtt.

A második problematikus eset pedig az, ha az igényt egészben vagy részben elutasították. Ismét természetesen lehet jogorvoslattal élni az elutasítással szemben.

Amennyiben az adatkezelő kifejezetten elutasította az adatigénylést, úgy az arra való hivatkozással támadható meg jogorvoslattal, hogy az elutasítás indokai nem felelnek meg a törvényben előírt követelményeknek. Az Infotörvény 27. §-a határozza meg az igény elutasításának feltételeit. Amennyiben ezek a feltételek nem állnak fenn, úgy a jogorvoslatban hivatkozni lehet arra, hogy az elutasítás megalapozatlan.

Fontos kiemelni, hogy a Környezetvédelmi törvény 12. § (5) bekezdése alapján a környezetbe történő kibocsátással kapcsolatos információ megismerését nem lehet arra hivatkozva megtagadni, hogy az személyes adat, üzleti titok, adótitok, fokozottan védett növény vagy állat élőhelyére, kimerülőben lévő természeti erőforrások lelőhelyére, fokozottan védett földtani természeti érték előfordulási helyére vonatkozó adat. A kibocsátásokkal kapcsolatos információ tehát szinte minden esetben közérdekű és nyilvános kell, hogy legyen.

Valójában mindkét esetben ugyanazok a jogi lehetőségek, és csak tartalmukban különböznek, nem formájukban. A jogorvoslatnak két formája létezik.

3.1.4. Jogorvoslatok

Az egyik a bírósági jogorvoslat. Az Infotörvény 31. §-a alapján közvetlenül a bírósághoz lehet fordulni. A pert az ellen a szerv ellen kell megindítani, amelyik a válaszadást elmulasztotta vagy amelyik az elutasító választ adta.

A keresetlevelet a válaszadási határidő eredménytelen elteltétől vagy az elutasító válasz közlésétől számított 30 napon belül kell előterjeszteni a megyeszékhelyen lévő járásbíróság, Budapesten a Pesti Központi Kerületi Bíróság előtt.

Több eljárási szabály is könnyíti a felperesek helyzetét, így

- az igény megtagadásának jogszerűségét és a megtagadás indokait az adatkezelőnek kell bizonyítania

- a bíróság soron kívül jár el
- a per megindítása illetékmentes

Ha a bíróság a közérdekű adat igénylésére irányuló kérelemnek helyt ad, határozatában az adatkezelőt a kért közérdekű adat közlésére kötelezi.

A második az önálló információszabadság-hatóságnál elérhető jogorvoslat. Az Infotörvény 52. §-a alapján a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatósághoz (NAIH <https://www.naih.hu/>) lehet fordulni bejelentéssel. A bejelentéssel bárki vizsgálatot kezdeményezhet arra hivatkozással, hogy a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jogok gyakorlásával kapcsolatban jogsérelem következett be, vagy annak közvetlen veszélye fennáll.

A Hatóság vizsgálata a válaszadási határidő eredménytelen elteltétől vagy az elutasító válasz közlésétől számított egy éven belül kezdeményezhető.

A Hatóság vizsgálata ingyenes, a vizsgálat költségeit a Hatóság előlegezi és viseli.

A vizsgálat eredményéről és az esetleges intézkedésekről a NAIH a bejelentőt értesíti. Ha a NAIH szerint a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jogok gyakorlásával kapcsolatos jogsérelem vagy annak közvetlen veszélye fennáll, az adatkezelőt a jogsérelem orvoslására, illetve annak közvetlen veszélye megszüntetésére szólítja fel.

Amennyiben a bejelentő nem elégedett a NAIH intézkedésével és válaszával, úgy a NAIH tájékoztatásának kézhezvételét követő harminc napon belül bírósághoz fordulhat. A bírósági jogorvoslathoz való jog gyakorlásának lehetőségéről a NAIH-nak tájékoztatnia kell a bejelentőt.

3.1.5. Költségek

Külön kell említést tenni a közérdekű adatigénylés teljesítésének költségvonzatairól. A fentiekben már említettük érintőlegesen, hogy a közérdekű adatok kiadásával kapcsolatban felmerülhetnek költségek. Ezeket a költségeket egyébként az Aarhusi Egyezmény sem zárja ki, csak annyit mond 4. cikk 8. bekezdésében, hogy

„Valamennyi Fél megengedheti hatóságainak, hogy az információszolgáltatásért díjat szabjanak ki, amely nem haladhat meg egy ésszerű összeget. Azon hatóságok, melyek az információ szolgáltatásáért díjat szándékoznak kérni, a kivethető díjtételeket bocsássák a kérelmezők rendelkezésére, ismertetve azt is, hogy milyen körülmények között adhatnak díjcsökkentést vagy mentességet, és milyen esetekben szabják az információszolgáltatás feltételül a díj előzetes megfizetését.”

A költségek megtérítésére nézve külön jogszabály létezik, a 301/2016. (IX. 30.) Korm. rendelet a közérdekű adat iránti igény teljesítéséért megállapítható költségtérítés mértékéről. Az ez alapján az adatkiadásért előzetesen felszámított költségekkel szemben is létezik jogorvoslat. Ha az adatigénylő szerint az adatigénylés teljesítéséhez előírt költségtérítés indokolatlanul magas, jogorvoslással fordulhat a bírósághoz vagy a NAIH-hoz.

Az adatigénylő vitathatja, hogy az adatigénylés teljesítéséhez előírt költségtérítés indokolatlanul magas. Különösen azt lehet vitatni, hogy az adatigénylés teljesítése nem jár a közfeladatot ellátó szerv alaptevékenységének ellátásához szükséges munkaerőforrás aránytalan mértékű igénybevételével, vagy az a dokumentum vagy dokumentumrész, amelyről az igénylő másolatot igényelt, nem jelentős terjedelmű.

Megjegyezzük, hogy az adatkezelőnek az igénylőt tájékoztatnia kell az adatigénylés teljesítésének a másolatkészítést nem igénylő lehetőségeiről.

A jogorvoslatra ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint a hallgatóságos vagy kifejezett elutasítással szembeni jogorvoslatra. A különbségek az alábbiak:

- a felperes az adatigénylés teljesítéséért megállapított költségtérítés összegének megalapozottságát vitathatja
- a pert a költségtérítés megfizetésére vonatkozó határidő lejártától számított harminc napon belül kell megindítani
- a bíróság az adatigénylés teljesítéséért megállapított költségtérítés összegét megváltoztathatja vagy a közfeladatot ellátó szervet a költségtérítés összegének megállapítása tekintetében új eljárásra kötelezheti
- a NAIH felé a bejelentést a költségtérítés megfizetésére vonatkozó határidő lejártától számított egy éven belül lehet megtenni

3.2. Részvételi jogokkal kapcsolatos jogorvoslatok

3.2.1. Eljárás

Az Európai Unió környezetpolitika terén elfogadott jogszabályai közül számos írja elő a nyilvánosság részvételét a döntéshozatali eljárásokban. Ezek közül is kiemelkedő jelentősége van az alábbiaknak: Környezeti Hatásvizsgálati Irányelv (KHV Irányelv), Stratégiai Környezeti Vizsgálati Irányelv (SKV Irányelv), Élőhelyvédelmi Irányelv (Natura 2000 Irányelv), Hulladék Keretirányelv, Víz Keretirányelv, Seveso III Irányelv. Az ezekben található eljárási rendelkezések a magyar jogba átültetésre kerültek, így általánosságban megállapítható, hogy az EU jog transzpozíciója megtörtént, az egyes eljárásokban a nyilvánosság szűkebb vagy tágabb részvételi lehetőségei rendelkezésre állnak. Az egyes jogszabályokat áttekintve tudunk további, gyakorlati jelentőségű megállapításokat tenni az egyes eljárások megfelelőségéről.

Általánosságban áttekintve az egyes eljárásokat, illetve a tipológia szempontjából az azok által érintett személyek meghatározott vagy meghatározatlan körét alkalmazva, leszögezhetjük, hogy vannak az egyedi ügyben lefolytatott eljárások, illetve vannak a nem egyedi ügyben lefolytatott eljárások.

Az egyedi ügyben lefolytatott eljárások alapvetően az Ákr. szabályai szerint folynak. Az Ákr. szabályait röviden ismertetjük az alábbiakban, különösen annak fényében, hogy milyen változásokat hozott a korábbi eljárási szabályokhoz (Közigazgatási eljárási törvény, Ket.) képest, de felhívjuk a figyelmet, hogy egy közigazgatási eljárás lefolyását ez a rövid áttekintés nem írja le pontosan, illetve az egyes ügyféli jogok gyakorlásához egy közigazgatási eljárásban ennek az összefoglalónak az ismerete nem elégséges.

Részletek a <https://akr.kormany.hu/az-akr-ujitasai> című honlapról:

1. Általános megjegyzések

A kódex alapeszméje, hogy mivel a több ezer eljárástípus minden lényeges eleme nem rögzíthető egy törvényben, ezért csak azon szabályok megfogalmazására törekszik, amelyek valóban minden eljárásban közösek, és az ezen kívül eső szükségszerű eltérések, részletezések, kiegészítések meghatározását az ágazati, különös eljárási jogszabályokba utalja. Ugyanakkor ennek ellentételezéseként a ténylegesen általános szabályoktól való eltérés lehetőségét kizárja vagy jelentősen szűkíti.

2. Anyagi és eljárási szabályok

Az Ákr. eljárási kódexként tisztán eljárási jellegű szabályokat tartalmaz.

3. Általános és különös eljárási szabályok

Az Ákr. nem ismeri a részlegesen kivett (külön tartott) és a privilegizált eljárásokat, így a kivett eljárásokat leszámítva minden eljárástípusban az Ákr. elsődlegesen alkalmazandó.

4. A hatósági ügy

Az Ákr. a közigazgatási hatósági ügy fogalmát egyszerűsítve, általánosabb módon határozza meg, és rögzíti, hogy a hatósági ügy az ügyfél jogának, kötelezettségének (jogsértésének) megállapítására, jogvitája eldöntésére, adatigazolásra vagy nyilvántartás-vezetésre irányul, és –

új elemként – kifejezetten meghatározza, hogy az ezeket érintő döntésének érvényesítése is a hatósági ügy fogalmi elemei közé tartozik.

5. A hatóság

Az Ákr. a hatóság fogalmának meghatározása során a legáltalánosabb megfogalmazással élve lényegében azt fejezi ki, hogy hatóság az a szerv(ezet), amely jogszabály alapján hatósági ügyet intéz.

6. Az ügyfél

A klasszikus ügyfélfogalom („az a természetes vagy jogi személy, akinek vagy amelynek jogát vagy jogos érdekét a hatósági ügy érinti”) továbbra is fennmarad. A kódex – elsősorban jogalkalmazási okokból – egyértelművé teszi, hogy kizárólag az üggyel kapcsolatos közvetlen érintettség jöhet tekintetbe az ügyféli minőség szempontjából. A Ket. ügyfél fogalmához képest az Ákr. így szűkebben határozza meg azt. Az ágazati joganyag ugyanakkor továbbra is meghatározhat olyan személyi és szervezeti kört, akik külön, erre irányuló vizsgálat nélkül – az adott eljárásban – ügyféli jogállással rendelkeznek (pl. a természetvédelmi vagy építésfelügyeleti eljárásokban).

7. Iratbetekintés

Továbbra is főszabály, hogy az ügyfél az eljárás bármely szakaszában betekinthes az eljárás során keletkezett iratba, az eljárás egyéb résztvevői (a tanú, a szemletárgy birtokosa) a közreműködéséhez kapcsolódó iratba tekinthes be. Más személy pedig akkor, ha igazolja, hogy az adat megismerése joga érvényesítéséhez, kötelezettsége teljesítéséhez szükséges. Az Ákr. – a Ket. rendelkezéseire hasonlóan – rögzíti, hogy az iratbetekintési jog költségtérítés fejében gyakorolható. E körben is rögzítésre kerül, hogy költségtérítés csakis abban az esetben kérhető, ha az iratbetekintést kérő a hatóságtól kér másolatot, amennyiben azt saját maga készíti, vagy kivonatol, úgy tőle költségtérítés nem kérhető.

A költségtérítés szabályainak megállapításával kapcsolatban az Ákr. rendeletalkotásra ad felhatalmazást, tehát a részletes szabályokat végrehajtási kormányrendelet rögzíti [az eljárási költségekről, az iratbetekintéssel összefüggő költségtérítésről, a költségek megfizetéséről, valamint a költségmentességről szóló 469/2017. (XII. 28.) Korm. rendelet]. Az Ákr. elvi éllel rögzíti azt is, hogy a törvény egyes ügyfajtákban nem csak az iratbetekintésre jogosultak körét határozhatja meg, hanem az iratbetekintés további feltételeit is. Ez az általános megfogalmazás pedig lehetővé teszi az iratbetekintési jog terjedelmének meghatározását is, ez a szabályozási felhatalmazás teret nyit az olyan specifikus eljárások számára, amelyeknél az iratbetekintési jogot – példának okáért a „büntetőeljárásjogias” garanciák érvényesítése érdekében – meghatározott időtartamig vagy személyi kör tekintetében korlátozza, feltételekhez köti.

8. A kérelem

Az Ákr. a kérelemre induló ügyek szabályozását teszi elsődlegessé, és a hivatalból induló eljárásokra vonatkozó eltéréseket külön fejezetben állapítja meg.

A kérelem előterjesztésének módját az Ákr. a lehető legszélesebben határozza meg: arra személyesen és bármilyen írásbeli formában lehetőség van (az írásbeliség a kapcsolattartásra vonatkozó szabályok értelmében magában foglalja a külön törvény szerinti elektronikus utat is). Az Ákr. azonban biztosítja annak lehetőségét, hogy egyes eljárásokban a kérelem

előterjesztésének módját különös eljárási szabály határozza meg, és szükség szerint az ügyfél személyes megjelenését (pl. egyes hatósági igazolványok kiállítása iránt előterjesztett kérelem), vagy éppen – meghatározott tartalmú és formájú – írásbeli előterjesztést kívánjon meg.

A közreműködő hatóságra vonatkozó keretszabályokat az Ákr. nem tartalmazza. A közreműködő hatóságokra vonatkozó rendelkezéseket az ágazati jogszabályok állapítják meg, összhangban az Ákr. általános tárgyi hatályával, nevezetesen azzal, hogy a kiegészítő, az adott eljárásra specifikált szabályokat a különös eljárási joganyagban kell tartalmaznia.

9. Eljárástípusok

Az Ákr. meghatározza az eljárás fajtáit, megkülönböztetve a sommás és a teljes eljárást, valamint a sommás eljárás kvázi speciális módozatát, az automatikus döntéshozatali eljárást. Az automatikus döntéshozatali eljárás és a sommás eljárás alapvetően az egyszerű megítélésű ügyekben alkalmazható, feszes eljárási forma, amely az ügy gyors lezárását teszi lehetővé, ha annak feltételei adottak, míg a teljes eljárás a klasszikus közigazgatási eljárási forma, amelyben minden eljárási részecselemény elvégezhető.

Automatikus döntéshozatali eljárás akkor alkalmazható, ha a döntés mérlegelést nem igényel, nincs ellenérdekű ügyfél, minden – a döntéshez szükséges – adat rendelkezésre áll, és azt törvény vagy kormányrendelet lehetővé teszi. Az automatikus döntéshozatal konkrét eseteit nem lehetséges az általánosság szintjén meghatározni, azt minden esetben az egyes, ágazati jogszabályok teszik meg. A döntéshozatal konkrét menetét, módszerét, technikáját pedig az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló törvény tartalmazza.

A sommás eljárás lehetősége minden ügyben adott, amelyben a döntés minden jogszabályi feltétele (kérelem, előírt mellékletek és a hatóság által hozzáférhető más adatok) rendelkezésre áll, s így a tényállás tisztázott, a döntést nyolc napon belül meg kell hozni.

A közigazgatási bürokráciacsökkentéssel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2015. évi CLXXXVI. törvény vezette be a függő hatályú döntés jogintézményét, amelyet az Ákr. változatlan tartalommal vett át, csupán annak hatókörét terjesztette ki a hatvan napnál, illetve két hónapnál hosszabb eljárási határidejű eljárásokra. Ugyanakkor bizonyos eljárástípusokban [vö. Ákr. 43. § (8) bekezdés] nem szükséges majd függő hatályú döntést hozni, ezekben az esetekben számít majd bele az ügyfél mulasztása az ügyintézési határidőbe (lásd 15. pont).

10. Az eljárás felfüggesztése és szünetelése

Az Ákr. új alapokra helyezi az eljárás felfüggesztésének intézményét. Az eljárás felfüggesztésétől – hasonlóan a polgári perrendtartáshoz – megkülönbözteti a szünetelés jogintézményét. A felfüggesztés és szünetelés esetei az alábbiak lesznek:

- ha az ügy érdemi eldöntése olyan kérdés előzetes elbírálásától függ, amely más szerv hatáskörébe tartozik vagy ugyanazon hatóság más hatósági döntése nélkül megalapozottan nem bírálható el (ilyenkor, a korábbi szabályozással egyező módon, külön törvényi előírás szükségeltetik a felfüggesztéshez)
- ha az előkérdés bíróság hatáskörébe tartozik, valamint külföldi szerv megkeresése esetén felfüggesztésnek van helye,

– ha az ügyfél kéri (vagy ügyfelek együttesen kéri), feltéve, hogy ezt a lehetőséget jogszabály nem zárja ki, az eljárás maximálisan hat hónapi időtartamra szünetel.

11. Az ügyintézési határidő

Az ügyintézési határidő számítása körében az Ákr. azok kezdő időpontját az eljárás megindulásához köti, amit korábban külön meghatároz, így téve egyértelművé, hogy az eljárás megindulása – főszabály szerint - az ügyintézési határidő megkezdődésének joghatásával is jár.

Az ügyintézési határidő kezdő időpontjánál azonban az Ákr. törvényi szinten eltérést enged [vö. Ákr. 50. § (1) bekezdés]. Az Ákr. szakít az általános ügyintézési határidő jogintézményének hatályos szabályozásával, mivel a széles kivételi kör miatt az soha nem minősült általánosnak, emellett az ügyintézési határidőbe be nem számító időtartamok Ket.-ben is megjelenő széles köre okán alkalmatlan volt arra, hogy az ügyfél vagy a hatóság az eljárás várható időtartamára vonatkozóan bármilyen valós következtetést levonhasson.

Az ügyintézési határidők rendszere az alábbiak szerint épül fel:

- automatikus döntéshozatali eljárásban huszonnégy óra,
- sommás eljárásban nyolc nap,
- teljes eljárásban hatvan nap (ettől hosszabbat törvény, rövidebbet bármely jogszabály megállapíthat, de hangsúlyozandó, hogy eltérő időpont meghatározására nincs lehetőség automatikus döntéshozatali eljárás és sommás eljárás esetén),
- általános határidőként nyolc napot határoz meg az Ákr., ha valamely eljárási cselekmény teljesítésének vagy végzés meghozatalának határidejéről törvény vagy kormányrendelet külön nem rendelkezik.

Fontos újítás továbbá, hogy az ügyintézési határidő – a területi közigazgatás fejlesztésével összefüggő célkitűzések érvényesítése érdekében – gyakorlatilag anyagi határidővé válik. Az Ákr. értelmében az ügyintézési határidő abban az esetben is lejár, amennyiben annak utolsó napja olyan napra esik, amelyen a hatóságnál a munka szünetel. Ettől nincs lehetőség eltérésre.

12. Szakhatóság

Ahogy az fentebb már bemutatásra került, az új kódex jelentősen egyszerűsíti a szakhatósági eljárásra vonatkozó szabályokat, valamint meghatározza azon szempontokat, kényszerítő körülményeket, amelyekre hivatkozással ágazati törvény vagy az Ákr. felhatalmazása alapján kiadott kormányrendelet szakhatósági közreműködést írhat elő [ld. az egyes közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján eljáró szakhatóságok kijelöléséről szóló 531/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet].

13. A tényállás tisztázása

A jogalkotó felelős döntése alapján, megfelelően megválasztott szigorú bizonyítási eszközök nem csak az eljárás menetét, hanem annak időtartamát is lényegesen kiszámíthatóbbá, egyszerűbbé teszik. Ugyanakkor a hatósági eljárások túlzott leszabályozása akadályozhatja is a hatóságokat, bürokratikus terheket eredményeznek, felesleges eljárási cselekményeket indukálnak, összességében pedig feleslegesen bonyolítják az eljárási rezsimit.

14. A döntés tartalma és formája

A döntés tartalma, megszövegezése és hordozója körében az Ákr. nem kíván változtatni a már kialakult szabályokon, így megtartja a Ket. szabályainak magját. A Ket. rendelkezéseiben szereplő többletelemelek, többletszabályok főleg ügyviteli, máshol pedig ágazati jellegűek voltak, azokat az Ákr. nem veszi át. Mivel az Ákr. megengedi a rendelkezéseket kiegészítő szabályok alkalmazását, így egyes ágazatokban alkalmazhatóak a döntés formaiságára kiegészítő szabályok.

15. Véglegesség

Osztva a német közigazgatás-tudomány egyöntetű álláspontját, amely különbséget tesz bíróság döntéséhez kapcsolódó jogerő (Rechtskraft) és a közigazgatási hatósági döntéshez kapcsolódó ún. Bestandskraft között, az Ákr. szakít a közigazgatási jogerő fogalmával. Az anyagi jogerő (tehát a döntés megtámadhatatlansága és megváltoztathatatlansága) ugyanis kizárólag a bíróság döntéséhez kapcsolódhat. A jogerő jelenleg is két (alaki és anyagi) értelemben jelenik meg a közigazgatási eljárásban, amely tudományos fogalom lévén nehezen érthető mind az ügyfelek, mind az ügyintézők számára. Összhangban tehát a közigazgatási perrendtartás koncepciójával, az Ákr. a jelenlegi alaki jogerő helyett a döntés véglegessége fogalmat használja, kifejezésre juttatva, hogy a végleges döntés a hatósági eljárás befejezése, azt már a hatóság nem módosíthatja, abból jogok és kötelezettségek fakadnak, tehát a hatóság döntési joga tekintetében véglegesnek minősül.

16. Hatósági ellenőrzés

Az Ákr. értelmében a hatósági ellenőrzés nem hatósági ügy, azonban alkalmazni kell rá a kódex releváns, a hivatalbóli eljárásokra vonatkozó szabályait. Ezzel biztosítható, hogy eljárásjogi aktusok szintjén világosan elkülöníthető legyen a hatósági ellenőrzéstől az annak eredményéhez képest hivatalból indított hatósági ügy.

17. Jogorvoslat

Az Ákr. rendszerében az elsődleges jogorvoslati forma a közigazgatási per. Az erre vonatkozó részletes szabályok egy teljesen új kódex, a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény tárgykörébe tartoznak. Így a hatósági eljárási törvény csupán a legfontosabb – a hatósági eljárás szempontjából releváns – kérdéseket rendezheti, illetve a két törvény kapcsolódási pontjait ragadhatja meg (a jogorvoslat igénybevételének lehetősége, illetve azon kérdés, hogy mit tehet a döntést hozó hatóság a keresetlevél alapján).

Az Ákr. jogorvoslati rendszerében fellebbezésnek kizárólag akkor van helye, ha azt a kódex maga kifejezetten megengedi, vagy, ha azt az ágazati törvény teszi lehetővé. Minden eljárásban gondoskodni szükséges tehát arról, hogy törvényi szinten lehetőség legyen fellebbezésre – ahol ez indokolt -, illetve szükséges kijelölni a másodfokon eljáró hatóságot is. Ahogyan azt már fentebb említettem, a hatásköri kijelölés hiányában az adott eljárásban nincs helye fellebbezésnek.

18. Eljárási költség, az eljárás költség előlegezése és viselése

Az eljárás költségei tekintetében újdonság, hogy az új szabályozás eredményeként törvény és kormányrendelet mellett önkormányzati rendelet is meghatározhat olyan ügyfajtát, amelyben az ügyfelet költségmentesség illeti meg [részletes szabályokat ld. az eljárási költségekről, az iratbetekintéssel összefüggő költségtérítésről, a költségek megfizetéséről, valamint a költségmentességről szóló 469/2017. (XII. 28.) Korm. rendelet].

Ezen túlmenően egyes környezetvédelmi vagy gazdasági jogszabályok megállapítanak további eljárási rendelkezéseket. Ezek közül a legfontosabbak az alábbiak:

Kiemelt beruházásokról szóló törvény
Kis- és középvállalkozásokról szóló törvény
Környezetvédelmi törvény
Természetvédelmi törvény
Környezeti hatásvizsgálati kormányrendelet

A nem egyedi ügyben lefolytatott eljárásokra nézve nincs általános szabály, tehát a tervek, programok elfogadását nem szabályozza olyan részletességgel törvény, mint az egyedi ügyeket. Ennek ellenére nem mondhatjuk, hogy ezekre nézve ne létezne szabályozás, méghozzá főleg környezeti szempontból. A stratégiai környezeti vizsgálatról szóló kormányrendelet az alábbi eljárási rendet alakította ki a tervek, programok elfogadása előtti környezeti vizsgálati eljárásban:

A környezeti értékelés konkrét tartalmának és részletezettségének (a továbbiakban: tematika) megállapításához a kidolgozó kikéri a környezet védelméért felelős szervek szakmai véleményét. A kidolgozó a véleményeket a tájékoztatáshoz szükséges információ rendelkezésre állásakor haladéktalanul kikéri, és a véleményadásra határidőt állapít meg, amely nem lehet kevesebb, mint 30 nap. A kidolgozó a döntéséhez az általa megadott határidőre beérkezett véleményeket veszi figyelembe. A kidolgozó a környezeti értékelés tematikáját, ütemezését, valamint a környezet védelméért felelős szervekkel való esetleges további konzultációkra vonatkozó javaslatát és a nyilvánosság tájékoztatásának, észrevételei kérésének tervezett módját a környezet védelméért felelős érintett szervezeteknek megküldi, és nyilvánosságra is hozza. A nyilvánosság tájékoztatási módjának megtervezéséhez - az országhatáron várhatóan áterjedő jelentős káros környezeti hatásokra is figyelemmel - a kidolgozó meghatározza, hogy a nyilvánosság mely része lehet érintett.

Egyértelműen tehát egy eljárásrend – és a kapcsolódó kérdések, úgy mint ügyféli jog, jogorvoslatok formái, időhatárok és költségek, stb. – elemeit az határozza meg, hogy egy egyedi ügyben vagy egy nem egyedi (tehát általános hatályú) ügyben hozott döntésről van-e szó.

Állami vagy önkormányzati szervek egyedi döntései és mulasztásai elleni jogorvoslatok

Fellebbezés

Ha egy egyedi ügyben meghozott döntéssel szemben akarunk jogorvoslattal élni, az első és legfontosabb annak a tisztázása, hogy van-e a döntéssel szemben fellebbezési jog. Az Ákr. szerint az ügyfél, vagy akire a döntés rendelkezést tartalmaz, az elsőfokú döntés ellen akkor fellebbezhet, ha azt törvény kifejezetten megengedi. Nem általános tehát a fellebbezési jog, így számos esetben a meghozott közigazgatási döntés ellen közvetlenül csak pert lehet indítani. A környezetvédelmi ügyekben a legtöbb esetben az elsőfokú döntést a járási (kerületi) hivatal vezetője vagy helyi önkormányzat szerve hozza. Ilyen esetekben maga az Ákr. mondja ki, hogy az elsőfokú döntés megfellebbezhető.

116. § [A fellebbezés általános szabályai]

(1) Az ügyfél, vagy akire a döntés rendelkezést tartalmaz, az elsőfokú döntés ellen akkor fellebbezhet, ha azt törvény kifejezetten megengedi.

(2) Fellebbezésnek van helye, ha a határozatot

- a) járási (kerületi) hivatal vezetője vagy - a képviselő testület kivételével - helyi önkormányzat szerve, vagy
- b) rendvédelmi szerv helyi szerve hozta.

Nagyon fontos, hogy nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségűvé nyilvánított ügyben nincs fellebbezés, rögtön a bírósághoz kell fordulni az elsőfokú döntés ellen.

116. § [A fellebbezés általános szabályai]

(4) Az (1) és (2) bekezdésben foglalt esetekben sincs helye fellebbezésnek

- a) ha az elsőfokú döntést - a központi hivatal kivételével - központi államigazgatási szerv vezetője hozta,
- b) ha a képviselő-testület önkormányzati hatósági ügyben hozott döntést,
- c) a másodfokú hatóság által hozott önállóan fellebbezhető végzés esetén,
- d) ha nincs kijelölt másodfokú hatóság,
- e) nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségűvé nyilvánított ügyben,
- f) ha a hatósági szerződés alapján végrehajtást rendeltek el.

Alapvető jelentőségű az a kérdés, hogy ki fellebbezhet? Az Ákr. szerint ez az ügyfél, vagy akire a döntés rendelkezést tartalmaz. Az utóbbival kezdve, azaz hogy kire tartalmaz rendelkezést a döntés, egyszerű a kérdés, hiszen annak a neve szerepel a döntés szövegében. Hogy ki rendelkezik ügyféli joggal, viszont már egy olyan kérdés, amelynek megválaszolásához több tényezőt kell figyelembe venni.

3.2.2. Ügyféli követelmények

Itt mutatkozik meg az ügyféli jog kulcsfontosságú jellege, hiszen még a legmegalapozottabb jogorvoslati érvek is hatástalanok és értelmetlenek akkor, ha az a személy vagy szervezet, aki az adott érveket elő kívánja adni, nem rendelkezik ügyféli joggal, és így gyakorlatilag semmilyen lehetősége nincs az érvek előterjesztésére, nem beszélve az eljárásban egyéb ügyféli részjogosítványok (mint pl. az iratbetekintési jog, az eljárási cselekményeknél való jelenlét joga vagy a véleményezési jog) gyakorlásáról.

Az Ákr. szerint az a természetes vagy jogi személy, egyéb szervezet lehet ügyfél egy ügyben, akinek (amelynek) jogát vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti, vagy akire (amelyre) nézve a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz, vagy akit (amelyet) hatósági ellenőrzés alá vontak. A jog vagy jogos érdek közvetlen érintettségének kérdése mindig egyedi mérlegelést igényel, így azt mindig az eljáró hatóság dönti el.

Amennyiben valaki úgy érzi, hogy egy ügyben megilleti az ügyféli jog, legyen az akár magánszemély, akár jogi személy vagy egyéb szervezet, ügyféli jog iránti kérelmet terjeszthet elő az eljáró hatóságnál az eljárás folyamatban léte alatt. Ha a hatóság nem értesítette az eljárás folyamatban léte alatt, és emiatt nem tudott élni az ügyféli jogával, pl. nem kapta kézhez az ügyben hozott határozatot, először egy olyan kérelmet érdemes előterjesztenie, amelyben kéri a határozat részére történő kézbesítését. Erre válaszul az eljáró hatóság amennyiben megküldi a határozatot,

ügy ezzel egyúttal elfogadja az ügyféli bejelentkezést is. A megküldött határozat ellen ekkor a törvényi határidőn belül megindítható a rendelkezésre álló jogorvoslat (fellebbezés, keresetindítás). Illetve ha az eljáró hatóság megtagadja a megküldést, akkor nagy valószínűséggel egyúttal megtagadja az ügyféli jogot is az igénylőtől.

Amennyiben a hatóság valakinek alakszerű határozattal elutasítja az ügyféli jog iránti kérelmét, illetve elutasítja azt a kérését, hogy neki a határozatot kézbesítse, arra hivatkozással, hogy az illetőt nem illeti meg az ügyféli jog, ezekkel a döntésekkel szemben közigazgatási pert lehet kezdeményezni.

Az érintettség, illetve a közvetlen érintettség kérdése természetesen felvet néhány kérdést, amire a jogszabály nem adott egyértelmű választ, így ennek kidolgozása a közigazgatási és a bírói gyakorlatra maradt.

Ahogy a BH2001. 44. szám alatt közétett jogesetben a Legfelsőbb Bíróság megállapította:

„Az ügyben való közvetlen érintettséget igazoló személy minősül ügyfélnek, és e minőség fennállása esetén rendelkezik keresetösségi joggal [Áe 3. § (4) bek., 72. § (1) bek., Pp. 130. § (1) bek. g) pont és 327. § (1) bek.].

[...]

Az ügyféli minőség és a jog érvényesíthetősége szempontjából döntő kérdés az, hogy a felperesnek érinti-e az eljárás tárgyát képező ügy a jogát vagy jogos érdekét. A jog vagy jogos érdek érintettsége közvetett nem lehet, annak az ügyfél szempontjából közvetlenül kell jelentkeznie. Az a lehetőség, hogy egy per kimenetelétől függően később esetleg érintheti a felperes jogát az ügy, olyan közvetett kapcsolat, amelynek alapján a felperest a közigazgatási eljárásban ügyfélnek nem lehet tekinteni.”

Az ügyféli jog fennállásához a magánszemélynek jog vagy jogos érdek érintettségét kell tehát igazolnia, aminek alapfeltétele a jog vagy jogos érdek fennállása. A közigazgatási hatóságok ezt a hivatkozott jogot úgy értelmezik, hogy az a személyt megillető valamilyen dologi jog, legfőképpen egy ingatlanhoz kapcsolódó tulajdonjog. A korábbi eljárási jogszabály, a Ket. szerint

15. § (3) Törvény vagy kormányrendelet meghatározott ügyfajtában megállapíthatja azon személyek körét, akik az (1) bekezdésben foglaltak vizsgálata nélkül ügyfélnek minősülnek. Az (1) bekezdésben foglaltak vizsgálata nélkül ügyfélnek minősül jogszabály rendelkezése esetén az abban meghatározott hatásterületen lévő ingatlan tulajdonosa és az, akinek az ingatlanra vonatkozó jogát az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezték.

Bár ez a most hatályos Ákr.-ben nincs így kimondva, a személet tovább él, és befolyásolja az ügyféli jog megadásának gyakorlatát. Mindazonáltal álláspontunk szerint mivel maga a törvény nem tartalmaz erre nézve megszorító kitételeket, bármilyen jog vagy jogos érdek érintettségét elfogadhatónak tartjuk az ügyféli jog megalapozása szempontjából. Az ingatlan tulajdonlásához kötődő szemléletből és a korábbi ágazati jogszabályok által alkalmazott technikai (kézbesítési) szabályokból eredeztethető az a felfogás, amely szerint ügyféli joggal csak a telekhatáros szomszédok rendelkeznek. Megelégedéssel állapítható meg, hogy ezt a korábban tévesen

követett felfogást ma már általában nem tekinti irányadónak a közigazgatási gyakorlat, illetve a bírói gyakorlat sem.

Amennyiben viszont nem megkívánt feltétel a telekhatáros szomszédság az ügyféli jog fennállásához, úgy felvetődik a kérdés, hogy vajon egy bizonyos fizikai, földrajzi távolságban kifejezhető-e az érintettség kvázi határértéke. Magyarul egy bizonyos sugarú körön belül kell-e az ügyféli jogot igénylőnek életvitelszerűen tartózkodnia ahhoz, hogy megillesse az ügyféli jog.

A válasz az, hogy egy adott távolságon belül való tartózkodás sem nem szükséges, sem nem elégséges feltétele az ügyféli jog megszerzésének. Ahogy a KGD2007. 16. számú jogesetben (Az ügyféli jogállás vizsgálata építésügyben [1957. évi IV. törvény 3. §]) a Legfelsőbb Bíróság kifejtette:

„A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati eljárás során megállapította, hogy az elsőfokú bíróság az Áe. 3. § (4) bekezdése alapján jogszerűen állapította meg, hogy a felperes az építésügyi engedélyezési eljárásban ügyfélnek nem minősül. A felperes által hivatkozott körülmények - mely szerint a templomból rálátnak az építkezésre, az épülő áruház a környék forgalmát, nyugalmát, hitéleti célra történő alkalmasságát befolyásolni fogja - nem olyan közvetlen jogos érdek, amely a felperes ügyféli minőségét megalapozná. A felperesi ingatlan közvetlenül nem szomszédos az építkezés helyszínével szolgáló ingatlannal, a felperes ingatlana és az építkezéssel érintett ingatlan között legalább 50 méter a távolság. Önmagában az a körülmény, hogy a felperesi ingatlanról rá lehet látni az építkezés helyszínére és a majdani áruház forgalma megnövelheti a felperes előtt húzódó közút forgalmát, nem jelent olyan közvetlen érdekeltiséget, amely a felperes ügyféli jogállását megteremtené.”

Vagy ahogyan az Alkotmánybíróság fejtette ki azt a 12/2015. (V. 14.) AB határozatában (a Nyíregyházi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 7.Kpk.50100/2013/4. számú végzése alaptörvényellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről, valamint alkotmányos követelmény megállapításáról)

„[22] 3. Az indítványozótól a Ket. 15. § (1) bekezdésére hivatkozva tagadták meg az ügyféli minőséget. Ezért az Alkotmánybíróság áttekintette az e rendelkezéshez kapcsolódó bírói gyakorlatot, illetve releváns alkotmánybírósági állásfoglalásokat. A Ket. 15. § (1) bekezdése mérlegelési jogot biztosít az eljáró közigazgatási hatóságok részére azzal, hogy általánosságban definiálja az ügyfél fogalmát, és eszerint ügyfél az a természetes vagy jogi személy, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, akinek jogát vagy jogos érdekét az ügy érinti, akit hatósági ellenőrzés alá vontak, illetve akire nézve a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz. A gyakorlat alapján az ügyfélképeség általános feltétele a közvetlen és nyilvánvaló érdekeltég megléte. A Legfelsőbb Bíróság Kfv.IV.37.629/2009/70. számú eseti döntése szerint „[a] Ket. 15. § (1) bekezdésében megfogalmazott ügyféli fogalom és az azzal megteremtett ügyféli jogállás olyan általános érvényű és garanciális jellegű rendelkezése a törvénynek, melyet mindig az adott hatósági ügy tárgyát képező alanyi jogok és jogos érdekek vizsgálata alapján lehet tartalommal megtölteni”, és a legfőbb bírói fórum ebből arra a megállapításra jutott, hogy a közigazgatási határozattal érintett ingatlannal vagy ingatlanokkal való közvetlen vagy közvetett szomszédság megalapozhatja a Ket. szóban forgó rendelkezése szerinti ügyféli minőséget. Másrészt viszont a Legfelsőbb Bíróság Kfv.II.39.231/2008/6. számú eseti döntése szerint az ügyféli minőséget nem alapozza meg önmagában az, ha a szomszédos házon építési munkálatokat végeznek. Valakinek

„a jogát, jogos érdekét az ügy akkor érinti, ha közvetlen és nyilvánvaló érdekeltsége fűződik ahhoz, hogy az egyébként másra vonatkozó jogot (kötelezettséget) a hatóság megállapít[ja]-e, és ha igen, milyen tartalommal. A szomszéd ingatlan tulajdonosai kizárólag az őket közvetlenül érintő építési munkálat tekintetében tehetnek kifogást és kérhetnek vizsgálatot.” A Legfelsőbb Bíróság megítélése szerint pusztán annak ténye, hogy a szomszédban építkeznek - a konkrét esetben a tulajdonos háza felé néző padlástéri ablakot alakítottak ki -, nem alapozza meg az eljárásban való részvételt. Emellett Kfv. II.37.502/2007/11. számú eseti döntésében a Legfelsőbb Bíróság a Ket.-ben, illetve a Ket.-en kívüli jogszabályban meghatározott ügyfélfogalom kollíziójával foglalkozva megállapította, hogy a közigazgatási határozatot felülvizsgáló bíróság tévesen hivatkozott a lex generalis-nak tekintendő Ket. 15. § (1) bekezdésére, ugyanis a konkrét ügyben az ügyféli jogállás megállapítására a lex specialis-ként funkcionáló, az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény 25. § (2) bekezdése volt irányadó, márpedig „[a]mennyiben külön jogszabály (törvény, kormányrendelet) eltérő ügyfélfogalmat határoz meg, akkor az adott közigazgatási eljárásban az ügyféli jogállásról a külön jogszabályi rendelkezés és nem a Ket. 15. §-ának (1) bekezdése alapján kell döntenit.”

Bár az ún. közvetlen érintettség nélküli, azaz ex lege fennálló ügyféli jogról a szervezetek vonatkozásában alább még beszélni fogunk, meg kell említeni, hogy szervezetek esetében is létezik érintettség alapú ügyféli jog. Amikor szervezeteket említünk, természetesen minden jogi személyre és jogi személyiség nélküli szervezetre gondolunk. Ez egyébként egyértelmű, hiszen jogai és/vagy jogos érdekei ugyanúgy lehetnek egy jogi személynek is, mint egy természetes személynek, még ha azok nem is ugyanolyanok. Ha tehát egy jogi személy ingatlana érintett egy környezeti ügyben, úgy természetesen a jogi személy is gyakorolhat ügyféli jogokat. A kérdés más kontextusban merül fel azonban, ugyanis – ahogy azt a későbbiekben leírjuk – környezetvédelmi civil szervezetek úgy rendelkeznek ügyféli joggal környezetvédelmi közigazgatási ügyekben, hogy érintettségüket a jog vélelmezi. Ezt tudva azonban felmerül egy kérdés: vajon ezeknek a civil szervezeteknek ez az egyetlen jogalapja az ügyféli jog megszerzéséhez, vagy esetleg megállapítható esetükben is az érintettség?

A jogszabály ezt nem zárja ki, és a bírói gyakorlat is tartalmaz olyan jogeseteket, amikor megállapításra került egy civil szervezet ügyféli joga akkor is, amikor az ex lege ügyféli jog nem állt meg.

Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 26.K.28.144/2018/20. számú ítélete:

A kialakult bírói gyakorlat alapján a közvetlen érdekeltség fennállásának megítélése során a szervezetek esetében azt kell vizsgálni, hogy a szervezet bejegyzett célja, tevékenysége és a tevékenységének hatásterülete mennyire kötődik a közigazgatási eljárás tárgyához. A társadalmi szervezet alapszabályban rögzített működésében konkrét érdekeltségnek és a konkrét földrajzi érintettségnek is fenn kell állnia a közigazgatási eljárásban szereplő tervezett tevékenység hatásterületéhez. A bíróság a csatolt Alapszabály és bírósági bejegyzés alapján megállapította, hogy a felperes egyesület célja, bejegyzett közfeladata a környezetvédelem, a levegő és víz tisztaságához fűződő érdek védelme, a zöldfelület megőrzése és növelése (ASZ.II.1. pont). Az egyesület tevékenységét Budaörsön, elsősorban budaörsi óvárosi lakosok érdekében fejti ki. (ASZ. II.2.pont) A bíróság egyetértett a felperessel abban, hogy a budaörsi 4134/9. hrsz, 4134/29. hrsz és 4184 hrsz. alatt nyilvántartott ingatlanokra vonatkozóan az erdő igénybevételi eljárás tárgya az erdő, amely függetlenül annak tulajdonosától és a telepített vagy kisarjadt jellegétől,

védelmi funkciót lát el, hiszen a nagy forgalmú M7-es autópályát ez választja el a lakott résztől. Nem helytálló az alperes e körben előadott azon nyilatkozata, hogy a csatolt nyilvántartási adatlapokból megállapíthatóan a szóban forgó erdő csak a mőtárgyvédelmet szolgálja, hiszen az adatlapokon szerepel az is, hogy további rendeltetése a településvédelem. A felperes tehát helyesen hivatkozott arra, hogy az erdő igénybevételi eljárás védelmi funkciójú erdő területet érint, amelynek az a rendeltetése, hogy a nagyforgalmú közúttól elválassza a lakott területet, egyúttal védje azt a közút által okozott szálló portól és zajártalomtól. Megjegyzi a bíróság, hogy azt a felperes sem állította, hogy ez természetvédelmi terület, vagy Natura 2000 minősítésű védett erdő lenne, ugyanakkor ez a fokozott védettség nem feltétele annak, hogy az erdő, mint zöldterület nem mezőgazdasági igénybevételére vonatkozó eljárásban az érintettek jogos érdekük igazolása mellett ügyfélként részt vegyenek. A fentiek alapján a bíróság akként ítélte meg, hogy fennáll az a jogi érdek, amelyre a felperes, mint a helyben élők érdekeit védő környezetvédelmi közérdekű céllal működő és nyilvántartásba vett társadalmi szervezet hivatkozik, amely megalapozza az erdő igénybevételi eljárásban az ügyféli jogállását.

Ügyféli jog érintettség nélkül

Előfordulhatnak olyan esetek, amikor nem szükséges a jog vagy jogos érdek közvetlen érintettségét igazolni ahhoz, hogy valakit megillessen az ügyféli jog. Ilyen helyzet áll elő akkor, amikor törvény vagy kormányrendelet meghatározott ügyfajtában megállapítja azon személyek és szervezetek körét, akik (amelyek) a jogszabály erejénél fogva ügyfélnek minősülnek.

Ennek a környezetvédelem terén legnyilvánvalóbb példája a Környezetvédelmi törvény 98. §-a által a környezetvédelmi civil szervezeteknek adott ügyféli jog. Eszerint a környezetvédelmi érdekek képviselőire létrehozott, politikai pártnak és érdekképviselőnek nem minősülő, a hatásterületen működő egyesületeket a környezetvédelmi közigazgatási hatósági eljárásokban a működési területükön az ügyfél jogállása illeti meg.

Miért létezik ez? Azért, mert a jogalkotót az a jogpolitikai megfontolás vezette, miszerint nem minden környezeti kérdés veti fel egyének érintettségét. Ahogyan ezt egy azóta híressé vált mondatában az Európai Unió Bíróságának főtanácsnoka, Eleanor V. E. Sharpston kifejtette:

„51. Ahogyan a fenti indítványomban utaltam rá, az Aarhusi Egyezmény és a 85/337 irányelv alapján a környezetvédelmi nem kormányzati szervezeteket megillető különleges szerep és az ezzel járó jogok különösen erős és hatékony mechanizmust eredményeznek a környezeti károk megelőzésére. A környezetvédelmi nem kormányzati szervezetek a kollektív érdeket juttatják kifejeződésre, és olyan szintű szakértelemmel bírhatnak, amely az egyéneknek nem áll rendelkezésükre. Amennyiben a környezetvédelmi nem kormányzati szervezetek egyetlen keresettel felválthatják az egyébként egyének által indított nagyszámú hasonló keresetet, ennek hatása a peres eljárások racionalizálása, a bíróságok előtt folyamatban lévő ügyek számának csökkentése és a hatékonyság javítása lehet, amellyel a korlátozott bírósági erőforrások az igazságszolgáltatás és a jogok védelme érdekében járnak el.

52. A környezetvédelmi nem kormányzati szervezeteknek adott kiemelkedő szerep ellensúlyt képez azon döntéssel szemben, hogy környezeti ügyekben nem kerül bevezetésre kötelező jelleggel az *actio popularis*. Továbbá, a környezetvédelmi nem kormányzati szervezetek részvétele a döntéshozatali folyamatok közigazgatási és bírósági szakaszában erősíti a

hatóságok által meghozott határozatok minőségét és legitimitációját, valamint javítja a környezeti károk megelőzésére irányuló eljárások hatékonyságát.

53. Úgy tűnik számomra, hogy még fontosabb annak lehetővé tétele, hogy a környezetvédelmi nem kormányzati szervezetek megtámadhassák a projekteket engedélyező közigazgatási határozatokat, ha – és úgy tűnik, Németországban ez a helyzet – a megfelelő negatív határozatot a projektmenedzserek minden esetben megtámadhatják, akik viszont (fogalmilag) egyéni anyagi jogaik megsértésére hivatkozhatnak.”

Ezt arra fel hozta fel érvként, hogy amennyiben nincs érintett magánszemély egy környezeti ügyben, úgy ott esetleg a legnyilvánvalóbb jogsértések is felfedezetlenül – és orvosolatlanul – maradhatnak. Ezekre a szituációkra „találták ki” a civil szervezetek ügyféli jogát, azaz azt, hogy a kollektív, közös érdeket (a közérdeket) is képviselje egy meghatározott körbe tartozó jogalany.

Környezetvédelmi közigazgatási hatósági eljárások

A civil szervezetek nem érintettség alapú ügyféli jogának megítéléséhez tehát az egyik feltétel a szubjektív, a szervezetre vonatkozó kritériumok fennállása. Ez viszonylag könnyen eldönthető, hiszen a szervezet jellege, működése, stb. rövid vizsgálódás után eldönthető. Itt szeretnénk megjegyezni, hogy a magyar bírói gyakorlat eddig töretlen annak a megengedő értelmezésében, hogy mit tekint a civil szervezet működési területének. Itt a bíróságok egy az egyben elfogadják a szervezetek létesítő okiratának kitételeit, tehát amennyiben egy szervezet önmagát országos működési területű szervezetként aposztrofálja, úgy a bíróságnak nincs alapja kétségbe vonni azt a tényt, hogy tevékenységét az ország bármely pontján kifejti, vagy legalábbis törekszik erre. Ennél talán problematikusabb, ha nem is fontosabb a feltételrendszer objektív összetevőjének a meghatározása, azaz a környezetvédelmi közigazgatási hatósági eljárások definiálása.

A Környezetvédelmi törvény ezeket példálózó módon, tehát nem kimerítően, felsorolja:

- a környezetvédelmi engedély, az egységes környezethasználati engedély, a környezetvédelmi működési engedély kiadására irányuló eljárás
- a környezetvédelmi hatóság által kiadott bármilyen határozat eljárása
- a környezetvédelmi hatóság szakhatóságként való közreműködése esetén más hatóság által kiadott határozat eljárása
- a környezetvédelmi hatóság által vizsgált szakkérdéssel érintett, más hatóság által kiadott határozat eljárása

Mivel ez a lista nem teljes, ezért előfordulhatnak olyan esetek, amelyekben bár nem jár el a környezetvédelmi hatóság, mégis környezetvédelminek eljárásoknak minősülnek, és a környezetvédelmi civil szervezeteknek ügyféli joga van.

Ezért is tartanánk időszerűnek egy olyan iránymutatás megalkotását, mely széles körűen határozná meg a jogalkalmazók számára, hogy mit is értünk környezetvédelmi közigazgatási ügy alatt. Korábban erre a Legfelsőbb Bíróság az 1/2004. KJE és a 4/2010. KJE számú jogegységi határozataiban tett kísérletet, azonban (az átfogó közigazgatási szervezeti reform részeként lezajlott) környezetvédelmi szervezeti reform tulajdonképpen értelmezhetetlenné tette a korábban iránymutató jogegységi határozatokat. Akár azt is mondhatjuk, hogy ma ismét helye van bármely

olyan érvnek is, miszerint környezetvédelmi közigazgatási ügy az, amelyikben a környezetre vonatkozó bármilyen jellegű kérdésben döntés születik.

Tegyünk egy kitérőt, és nézzük meg, hogy milyen jogfejlődés zajlott az állatvédelmi jog területén ezzel párhuzamosan. A KGD 2006. 66 szám alatt közzétett ítélet kimondta, hogy állatvédelmi célú szervezet az állatvédelmi közigazgatási eljárásokban ügyfél. Eszerint

„Az Áe. 3. § (4) bekezdése értelmében ügyfél a közigazgatási eljárásban az, akinek jogát vagy jogos érdekét az ügy érinti, továbbá az ügyféli jogok azt a szervet is megilletik, amelynek a feladatkörét az ügy érinti. Ez a szabály azokra a szervekre, szervezetekre vonatkozik, amelyek ugyan közvetlenül nem érdekeltek az ügyben, a feladatkörük mégis az, hogy gondoskodjanak a rábízott érdekekről, értékekről. A feladatkört érintően - az alperes álláspontjával szemben - a jelen esetben nem az adott feladatkör végzésére felhatalmazó jogszabályi előírás szükséges az ügyféli jogállás megszerzéséhez, hanem az állatvédelmi célú - azaz adott feladatkörű - szervezeteket az állatvédelemmel kapcsolatos érdek- és értékvédelemre feljogosító jogi norma. Ez a jogi norma pedig az Átv. 48. § (1) bekezdése.”

Történt ez ügy, hogy az Állatvédelmi törvény akkor hatályos szövege az alábbiakat mondta ki csupán a hivatkozott szakaszában:

48. § (1) Az állatvédelmi jogszabályok megsértése miatt az állatvédelmi célú társadalmi szervezetek jogosultak fellépni, és az állami szervektől, önkormányzatoktól a megfelelő és hatáskörükbe tartozó intézkedés megtételét kérni.

A ma hatályos rendelkezés sokkal inkább a környezetvédelmi szervezetekre vonatkozó szabályozással rokon, így látható a jogalkotó szándéka az érintettséget nélkülöző ügyféli jog megfogalmazásának egységesítésére, több törvényen is átívelő jelleggel:

48. § (1) Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló törvény szerinti azon civil szervezeteket, amelyek tevékenysége az állatok védelmére irányul, az állatvédelmi jogszabályok megsértése miatt általuk kezdeményezett hatósági eljárásokban az ügyfél jogállása illeti meg.

(2) Az állatvédelmi jogszabályok megsértése miatt - az ilyen magatartástól való eltiltás iránt - a bíróság előtt az (1) bekezdésben megjelölt szervezet pert indíthat.

3.2.3. A jogorvoslat terjedelme

Avagy mi miatt lehet fellebbezni/perelni?

Fellebbezni/perelni lehet mind a határozat meghozatalának módja, mind a tartalma miatt, tehát mind eljárási, mind érdemi okból.

Fellebbezni csak a megtámadott döntésre vonatkozóan, tartalmilag azzal közvetlenül összefüggő okból, illetve csak a döntésből közvetlenül adódó jog- vagy érdeksérelemre hivatkozva lehet. A fellebbezést indokolni kell. A fellebbezésben csak olyan új tényre lehet hivatkozni, amelyről az elsőfokú eljárásban az ügyfélnek nem volt tudomása, vagy arra önhibáján kívül nem hivatkozott. A fellebbezést a döntés közzétételétől számított tizenöt napon belül lehet az azt meghozó hatóságnál előterjeszteni. Ha a fellebbezés alapján a hatóság megállapítja, hogy döntése jogszabályt sért,

azt módosítja vagy visszavonja. A fellebbezést a másodfokú hatóság bírálja el, amely az eljárása során nincs kötve a fellebbezésben foglaltakhoz. A másodfokú hatóság a fellebbezéssel megtámadott döntést és az azt megelőző eljárást megvizsgálja; ezt nevezzük a teljes felülvizsgálat elvének. A másodfokú hatóság a döntést helybenhagyja, ha az helyes, vagy a fellebbezésben hivatkozott érdeksérelem vagy jogszabálysértés esetén azt megváltoztatja vagy megsemmisíti.

3.2.4. Jogorvoslatok

A közigazgatási per

Az olyan ügyekben, amelyekben másodfokú döntés született, vagy amelyekben eleve nem volt fellebbezési jog, az általánosan elérhető jogorvoslat a közigazgatási per indítása. Ennek szabályait a Kp. rendezi, mögöttes szabályként pedig a Pp. egyes rendelkezései is szerephez jutnak (így pl. a bizonyítási eszközökre, a perköltségre, stb. vonatkozó rendelkezések). Az ügyfél az úgynevezett véglegessé vált döntés ellen közigazgatási pert indíthat. Per megindítására jogosult

- az, akinek jogát vagy jogos érdekét a közigazgatási tevékenység közvetlenül érinti,
- törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott ügyekben az a civil szervezet, amely a nyilvántartásba vett tevékenységét valamely alapvető jog védelme vagy valamilyen közérdek érvényre juttatása érdekében a közigazgatási tevékenység által érintett földrajzi területen legalább egy éve folytatja, ha a közigazgatási tevékenység nyilvántartásba vett tevékenységét érinti.

A jelen kézikönyv terjedelme nem alkalmas arra, hogy részletesen kifejtsük, hogy hogyan kell közigazgatási pert indítani. A leglényegesebb részletekre szorítkozva elmondjuk, hogy a keresetet a véglegesség vált határozatot hozó szerv, mint alperes ellen kell benyújtani, a döntés közlésétől számított harminc napon belül, az elsőfokú határozatot meghozó hatósághoz címezve a beadványt. A közigazgatási perben érdekesen van szabályozva a tárgyalás tartásának kérdése, ugyanis ha egyik fél sem kérte tárgyalás tartását, és azt a bíróság sem tartja szükségesnek, a bíróság az ügy érdemében tárgyaláson kívül határoz. Tárgyalás tartását a felperes a keresetlevélben, az alperes a keresetlevélre reagáló védiratban kérheti. Bizonyítási indítvány előterjesztésére csak az első tárgyaláson van lehetőség. Ha a bíróság a keresetlevélben vélelmezett jogsértést megállapítja, a közigazgatási cselekményt megváltoztatja, megsemmisíti vagy hatályon kívül helyezi, és szükség esetén a közigazgatási szervet új eljárásra kötelezi.

Megváltoztatás

A bíróság a jogsértő közigazgatási cselekményt megváltoztatja, ha az ügy természete azt megengedi, a tényállás megfelelően tisztázott, és a rendelkezésre álló adatok alapján a jogvita véglegesen eldönthető.

Megsemmisítés

A bíróság a közigazgatási cselekményt - a közlésére visszamenőleges hatállyal - megsemmisíti, ha

- a) a közigazgatási cselekmény semmis vagy jogszabályban meghatározott okból érvénytelen, vagy olyan lényeges alaki hiányosságban szenved, amely miatt nem létezőnek kell tekinteni,

- b) a megelőző eljárás lényeges szabályainak megszegésével okozott jogsérelem a perben nem orvosolható,
- c) a közigazgatási szerv cselekményét kizárólag az ügyben nem alkalmazható jogszabályi rendelkezésre alapította, vagy
- d) a közigazgatási cselekmény megváltoztatásának nincs helye.

Hatályon kívül helyezés

Ha a közérdek védelme, a jogbiztonság vagy az ítélettel érintett személyek különösen fontos érdeke indokolja, a bíróság a közigazgatási cselekményt a hatályvesztés időpontjának pontos megjelölésével helyezi hatályon kívül. A hatályon kívül helyezés tehát egy olyan megsemmisítés, amelyeknek a kezdő időpontja nem a határozat közlésének időpontja, hanem egy attól eltérő dátum.

3.2.5. Költségek

A közigazgatási eljárásban az eljárási költség mindaz a költség, ami az eljárás során felmerül. Ezt alap szabály szerint az viseli, akinél az felmerült. Azon eljárási költséget, amelynek viselésére senki nem kötelezhető, az eljáró hatóság viseli. A jogvitás eljárásban a hatóság az eljárási költségek viselésére kötelezi a kérelem elutasítása esetén a kérelmező ügyfelet, a kérelemnek helyt adó döntés esetén az ellenérdekű ügyfelet.

Az egyik legtipikusabb eljárási költség az eljárás megindításakor fizetendő illeték és/vagy díj. Ezeket természetesen az viseli, aki az eljárást megindította (jogorvoslati illeték és/vagy díj esetén az, aki a jogorvoslattal élt).

Az eljárási költséget a hatóság összességében határozza meg, és dönt a költség viseléséről, illetve a megelőlegezett költség esetleges visszatérítéséről. A hatóság az indokolatlanul magas eljárási költség helyett alacsonyabb összeget állapít meg.

A közigazgatási perben a perköltség a félnél - a perben vagy azt megelőzően - a jog perbeli érvényesítésével okozati összefüggésben és szükségképpen felmerült minden költség, ideértve a bíróság előtt történő megjelenéssel szükségképpen felmerült keresetkiesést is. A fél a perköltsége megtérítését annak felszámításával kérheti, azonban a bíróság a felszámított perköltség viseléséről az eljárást befejező határozatban már hivatalból dönt. Ilyenkor a bíróság meghatározza a perköltség összegét és a megtérítésére köteles személyt annak megfizetésére kötelezi. Ha a felek egymással szemben perköltség megtérítésére kötelesek, a bíróság csak a különbözet megfizetéséről rendelkezik. A több jogrendszerben is követett elv alapján a pereszes fél viseli a saját perköltségét, továbbá a pernyertes fél perköltségét is a pereszes fél téríti meg.

Költségkedvezmények

A közigazgatási eljárásban a hatóság annak a természetes személy ügyfélnek, aki kereseti, jövedelmi és vagyoni viszonyai miatt az eljárási költséget vagy egy részét nem képes viselni, jogai érvényesítésének megkönnyítésére, vagy törvényben meghatározott más fontos okból költségmentességet engedélyezhet. A költségmentesség az eljárási költség előlegezése és viselése alóli teljes vagy részleges mentességet jelent.

A közigazgatási perben a felet a jogai érvényesítésének az elősegítése érdekében az alábbi költségkedvezmények illethetik meg:

- a) tárgyi és személyes költségmentesség,
- b) tárgyi és személyes költségfeljegyzési jog,
- c) tárgyi és személyes illetékmentesség,
- d) tárgyi illetékfeljegyzési jog,
- e) mérsékelt illeték,
- f) pártfogó ügyvédi díj előlegezése vagy megfizetése alóli mentesség.

Költségmentesség esetén a fél mentes az illeték előzetes megfizetése, per során felmerülő költség előlegezése, a meg nem fizetett illeték, továbbá az állam által előlegezett költség megfizetése, és a perköltség-biztosíték letétele alól.

Költségfeljegyzési jog esetén a fél mentes az illeték előzetes megfizetése és a per során felmerülő költség előlegezése alól, ez esetben azonban a költséget meg kell fizetnie, ha a perben végül pervesztes lett.

A pártfogó ügyvédi díj előlegezése vagy megfizetése alóli mentesség a jogi segítségnyújtó szolgálat által engedélyezett pártfogó ügyvédi képviselőlet esetén illeti meg a felet.

A személyes költségmentesség és a személyes költségfeljegyzési jog engedélyezése és az engedélyezett költségkedvezmény megvonása tárgyában a bíróság határoz.

3.3. A nemzeti környezetvédelmi jogot sértő közhatalmi cselekményekkel szembeni jogorvoslat

- 3.3.1. Eljárás
- 3.3.2. Ügyféli követelmények
- 3.3.3. Tevékenységek és mulasztások
- 3.3.4. A jogorvoslat terjedelme
- 3.3.5. Jogorvoslatok

Elképzelhető, hogy egy általános hatályú rendelkezés alkalmazása okoz jogsértést környezeti ügyben. Háromféle általános hatályú rendelkezést különböztetünk meg:

- a jogszabályokat
- az egyedi ügyben alkalmazandó általános hatályú rendelkezéseket
- az egyedi ügyben nem alkalmazandó általános hatályú rendelkezéseket

Jogszabályok

A jogszabályoknak a Jogalkotási törvény alapján két nagy kategóriáját különböztetjük meg: ezek az országos jogszabályok és a helyi jogszabályok (ez utóbbiak az önkormányzati jogalkotás termékei).

Országos jogszabályok

Az országos jogszabályok, azaz a törvények, a kormányrendeletek és a miniszteri rendeletek két szempontból támadhatók: az egyik, hogy ellentétesek az Alaptörvénnyel; a másik, hogy ellentétesek egy magasabb rendű jogszabállyal. Mindkét kérdésben az Alkotmánybíróság jogosult dönteni, viszont az, hogy ki kezdeményezheti az Alkotmánybíróság eljárását, nagyban korlátozott.

Egyfelől bizonyos állami tisztségek betöltői indítványozhatják egy meghozott jogszabály alkotmányossági felülvizsgálatát, így pl. a Kormány, a Legfőbb Ügyész, a Kúria elnöke vagy az ombudsman, stb. Magánszemély vagy jogi személy úgynevezett alkotmányjogi panasszal (<https://alkotmanybirosag.hu/altalanos-tajekoztato/>) támadhatja meg egy jogszabály rendelkezését, és kérheti az Alkotmánybíróságot, hogy vizsgálja felül azt. Ezt viszont csak akkor teheti meg valaki, ha igazolja, hogy az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül jogsérelmet szenved, és nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás, vagy a jogorvoslati lehetőségeit az indítványozó már kimerítette.

Az Alkotmánybíróság az indítvánnyal kapcsolatban lefolytat egy befogadási eljárást, aminek eredményeképpen az alkotmányjogi panaszt vagy elutasítja, vagy ha alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés forog fenn, és a kérelmet egy aktuálisan érintett személy vagy szervezet adta be, azt befogadja. Az alkotmányjogi panaszt az alaptörvény-ellenes jogszabály hatálybalépésétől számított száznyolcvan napon belül lehet írásban benyújtani. Az Alkotmánybíróság a jogszabályt vagy annak kifogásolt rendelkezését hatályon kívül helyezheti.

Helyi jogszabályok

A helyi jogszabályok a helyi önkormányzatok rendeletei. Feladatkörében eljárva a helyi önkormányzat törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján önkormányzati rendeletet alkothat.

A helyi önkormányzat az önkormányzati rendeletet a kihirdetését követően haladéktalanul megküldi a fővárosi és megyei kormányhivatalnak. Ha a fővárosi és megyei kormányhivatal az önkormányzati rendeletet vagy annak valamely rendelkezését jogszabálysértőnek találja, kezdeményezheti a bíróságnál az önkormányzati rendelet felülvizsgálatát. A helyi rendeletekkel szembeni alkotmányossági kifogásokat nem az Alkotmánybíróság, hanem a Kúria önkormányzati tanácsa bírálja el.

Ez a jog megilleti még az ombudsmant is, mivel ha az alapvető jogok biztosa a vizsgálata során észleli, hogy az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásságot önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközése okozza, kezdeményezheti a Kúriánál az önkormányzati rendelet más jogszabállyal való összhangjának felülvizsgálatát.

Végül, ha egy bírósági eljárásban kell önkormányzati rendeletet alkalmazni, és a bíró észleli, hogy a rendelet magasabb rendű jogszabállyal ellentétes, ő is kezdeményezheti a Kúriánál a helyi rendelet felülvizsgálatát.

Ha a Kúria megállapítja, hogy az önkormányzati rendelet vagy annak valamely rendelkezése más jogszabályba ütközik, az önkormányzati rendeletet vagy annak rendelkezését megsemmisíti.

Egyedi ügyben alkalmazandó általános hatályú rendelkezések

Ide tartoznak azok a jogszabálynak nem minősülő, de kötelező erejű rendelkezések, amelyek általános hatályúak, és amelyeket egyedi ügyben is alkalmazni kell. Tipikusan ilyenek az ágazati, köztisztviselői, kamarai szabályzatok, vagy pl. az egyetemi vizsgaszabályzat. Ezekkel szemben közigazgatási pert lehet indítani.

A per megindítására jogosult az, akinek jogát vagy jogos érdekét a közigazgatási tevékenység közvetlenül érinti, illetve törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott ügyekben az a civil szervezet, amely a nyilvántartásba vett tevékenységét valamely alapvető jog védelme vagy valamilyen közérdek érvényre juttatása érdekében a közigazgatási tevékenység által érintett földrajzi területen legalább egy éve folytatja, ha a közigazgatási tevékenység nyilvántartásba vett tevékenységét érinti. Környezetvédelmi ügyekben egyedi ügyben alkalmazandó általános hatályú rendelkezés bírósági felülvizsgálatára törvény vagy kormányrendelet jelenleg nem jogosít fel civil szervezetet.

A keresetlevelet a vitatott közigazgatási cselekmény közlésétől számított harminc napon belül kell benyújtani. Ha a közigazgatási cselekményt nem kell közölni (márpedig az egyedi ügyben alkalmazandó általános hatályú rendelkezések tipikusan ilyenek), akkor a keresetlevelet a cselekményről való tudomásszerzéstől számított harminc napon belül, de legkésőbb a cselekmény megvalósulásától számított egy éven belül kell benyújtani.

A közigazgatási perrel kapcsolatos tudnivalókat az előző fejezetben fejtettük ki, a kézikönyv terjedelme által megengedett részletességgel.

Egyedi ügyben nem alkalmazandó általános hatályú rendelkezések

Ide tartoznak a tervek, programok, stratégiai dokumentumok, amelyek bár általános hatályúak, nem kötelező az egyedi ügyekben való alkalmazásuk. Egy terv, program megalkotásáról szóló döntés mindig politikai, és nem jogi jellegű döntés. Politikai döntésen itt természetesen szakpolitikai döntést értünk, és a jogi jellegű döntésekkel akarjuk kontrasztba állítani. Még akkor is, ha a terv, program megalkotására irányuló kötelezettség egy jogszabályban jelenik meg, magának a tervnek az előkészítése, megalkotása nem szigorúan véve jogi kötelezettség.

Mivel ezek pont amiatt, hogy egyedi ügyben nem alkalmazandóak, nem minősülnek közigazgatási cselekménynek. És amennyiben nem minősülnek ilyenek, úgy a tartalmuk miatt nem lehet ellenük jogorvoslattal sem élni. Jogi úton tehát egy terv vagy program tartalma nem támadható.

Mulasztások

Ehelyütt kell kitérnünk a mulasztásokkal szembeni jogorvoslat kérdésére is, hiszen az előző fejezetben csak és kizárólag a meghozott közigazgatási döntések elleni jogorvoslatra vonatkozó szabályokat ismertettük; a hatóságok inaktivitásával szemben igénybe vehető jogi eszközöket itt soroljuk fel.

Elsődlegesen az egyedi ügyben történő döntéshozatal elmulasztása esetére igénybe vehető jogorvoslatokat említjük. Az Ákr. szerint a közigazgatási hatóság jogszabály felhatalmazása alapján, hatáskörét a jogszabály keretei között, rendeltetésszerűen gyakorolva jár el. A hatóság a hatáskörébe tartozó ügyben köteles eljárni.

Mégis előfordulhat, hogy a hatóság nem jár el egy hatáskörébe tartozó ügyben, vagy oly módon, hogy egyáltalán nem folytat le eljárást, vagy úgy, hogy túllépi az eljárás lefolytatására törvényben megadott határidőt.

Ha a hatóság eljárási kötelességének nem vagy nem határidőben tesz eleget, a felügyeleti szerve az eljárás lefolytatására utasíthatja. Ennek érdekében hatósági mulasztás esetén levélben kell megkeresni az eljárást elmulasztó hatóság felügyeleti szervét. A felügyeleti szerv elérhetőségéről az a hatóság tud tájékoztatást adni, amelyiknek az alapügyben le kellene folytatnia az eljárást.

Ha nincs felügyeleti szerv, vagy az annak ellenére nem intézkedik, hogy arra levélben felkérték, az eljárás lefolytatására a hatóságot a közigazgatási bíróság kötelezi. Ez az úgynevezett Mulasztási per.

A Kp. szerint a mulasztási per megindítására az jogosult, akinek jogát a mulasztás közvetlenül érinti. Abban a ritka esetben, ha a hatóság a felügyeleti szerve felhívására sem intézkedik, úgy a felügyeleti szerv is megindíthatja a pert.

A keresetlevelet a mulasztás orvoslására irányuló eljárás eredménytelenségéről való tudomásszerzéstől számított 90 napon belül, de legkésőbb a hatósági eljárásra nyitva álló határidő leteltétől számított 1 éven belül kell a bíróságnál benyújtani.

Erre a perre az úgynevezett egyszerűsített perek szabályai vonatkoznak, azaz a bíróság tárgyalás tartása nélkül bírálja el a keresetet, a szóbeli nyilatkozat helyett hangkapcsolatot biztosító elektronikus úton megtett nyilatkozatot is elfogadhat, és a meghozott ítélettel szemben nincs helye fellebbezésnek.

A bíróság mulasztást állapít meg, ha a hatóság a jogszabályban meghatározott kötelezettségének nem tett eleget. Ekkor a mulasztó szerv köteles az elmulasztott eljárást lefolytatni.

Másodlagosan az általános hatályú rendelkezés meghozatalának elmulasztása esetére igénybe vehető jogorvoslatokat tekintjük át. Ahogy azt már korábban kifejtettük, háromféle általános hatályú rendelkezést különböztetünk meg:

- a jogszabályokat
- az egyedi ügyben alkalmazandó általános hatályú rendelkezéseket
- az egyedi ügyben nem alkalmazandó általános hatályú rendelkezéseket

A jogszabályok meghozatalának elmaradása

A jogszabályoknak két nagy kategóriáját különböztetjük meg: ezek az országos jogszabályok és a helyi jogszabályok (ez utóbbiak az önkormányzati jogalkotás termékei).

Országos jogszabályok

Előfordulhat, hogy valaki úgy gondolja, hogy a jogalkotó szervek, mint az Országgyűlés, a Kormány vagy a minisztériumok mulasztást követnek el azzal, hogy bizonyos tárgykörben nem alkotnak vagy nem módosítanak jogszabályt. Önmagában ez az álláspont nem ad alapot arra, hogy valaki a jogalkotóval szemben eljárást indítson. Úgy is fogalmazhatunk, hogy jogalkotást nem lehet jogi eljárással kikényszeríteni. Ez alól azonban vannak kivételek.

A legfontosabb kivétel, hogy az Alkotmánybíróság a jogalkotó általi mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállását állapíthatja meg, és ilyenkor a mulasztást elkövető szervezet - határidő megjelölésével - felhívja feladatának teljesítésére. Viszont az ilyen eljárást nem indíthatja meg bárki, csupán kifejezetten felsorolt személyes és szervek, úgy mint a Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede, a Kúria elnöke, a Közigazgatási Felsőbíróság elnöke, a legfőbb ügyész vagy az alapvető jogok biztosa (az ombudsman).

Helyi jogszabályok

A helyi jogszabályok a helyi önkormányzatok rendeletei.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény, a Möt. korlátozott felügyeleti jogokat ad a kormányhivatalnak az önkormányzatok felett. Ennek keretében a kormányhivatal törvényességi felügyeleti eljárásában vizsgálja az érintett önkormányzat jogalkotási kötelezettségének teljesítését. Ha a kormányhivatal azt állapítja meg, hogy a helyi önkormányzati jogalkotási kötelezettségét elmulasztotta, kezdeményezi a Kúriánál a jogalkotási kötelezettség elmulasztásának megállapítását.

Ha a Kúria elmarasztalja a helyi önkormányzatot, de az a Kúria által megadott határidőn belül nem tesz eleget jogalkotási kötelezettségének, a kormányhivatal kezdeményezi a Kúriánál a mulasztás orvoslásának az elrendelését. Ennek keretében a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége pótolható. Ilyenkor a kormányhivatal vezetője a rendeletet a helyi önkormányzat nevében, az önkormányzati rendeletre irányadó szabályok szerint alkotja meg, majd a rendeletet aláírja és a Magyar Közlönyben kihirdeti.

A kormányhivatal felügyeleti eljárását bárki indítványozhatja, de a kormányhivatal nem köteles azt lefolytatni; maga dönt, hogy álláspontja szerint fennállnak-e a megindítás feltételei.

Egyedi ügyben alkalmazandó általános hatályú rendelkezések

Ide tartoznak azok a jogszabálynak nem minősülő, de kötelező erejű rendelkezések, amelyek általános hatályúak, és amelyeket egyedi ügyben is alkalmazni kell. Tipikusan ilyenek az ágazati, köztestületi, kamarai szabályzatok, vagy pl. az egyetemi vizsgálatszabályzat.

Elméletileg az ezek megalkotására vonatkozó és jogszabályban előírt kötelezettség kikényszeríthető, még hozzá az ügynevezett Mulasztási perben. Ennek szabályait lásd fentebb.

Egyedi ügyben nem alkalmazandó általános hatályú rendelkezések

Ide tartoznak a tervek, programok, stratégiai dokumentumok, amelyek bár általános hatályúak, nem kötelező az egyedi ügyekben való alkalmazásuk. Egy terv, program megalkotásáról szóló döntés mindig politikai, és nem jogi jellegű döntés. Politikai döntésen itt természetesen szakpolitikai döntést értünk, és a jogi jellegű döntésekkel akarjuk kontrasztba állítani. Még akkor is, ha a terv, program megalkotására irányuló kötelezettség egy jogszabályban jelenik meg, magának a tervnek az előkészítése, megalkotása nem szigorúan véve jogi kötelezettség.

Mivel ezek pont amiatt, hogy egyedi ügyben nem alkalmazandóak, nem minősülnek közigazgatási cselekménynek. És amennyiben nem minősülnek ilyennek, úgy a megalkotásuk elmaradása miatt sem lehet jogorvoslattal élni. Jogi úton tehát egy terv vagy program megalkotása nem kényszeríthető ki.

3.3.6. Költségek

Ezen eljárások egyikének sincs költségvonzata, tehát mindegyik térítésmentesen igénybe vehető (természetesen a fent részletezett indítványozói korlátozások szem előtt tartásával).

3.4. Magánszemélyek vagy jogi személyek tevékenységei és mulasztásai elleni jogorvoslatok

- 3.4.1. Eljárás
- 3.4.2. Ügyféli követelmények
- 3.4.3. Tevékenységek és mulasztások

A témakör igen szerteágazó, hiszen nap, mint nap követnek el magánszemélyek vagy jogi személyek olyan tevékenységeket vagy mulasztásokat, amelyek a környezetre vonatkozó nemzeti jog egyes szabályaiba ütköznek. Az ezekkel szemben való fellépés elsődlegesen az állami hatósági rendszer feladata, hiszen csak az állam rendelkezik azzal a kikényszerítési mechanizmussal és az annak használatát megengedő alkotmányos felhatalmazással, amik az ilyen jogsértésekkel szembeni reakcióhoz szükségesek. A magánember vagy civil szervezet, bármennyire is elkötelezett környezetvédő, nem veheti a vállára a jogkikényszerítés ódiúmát, és nem léphet az állam helyébe, még akkor sem, ha az utóbbi nem kielégítően teszi a dolgát. Mindazonáltal mégis vannak olyan helyzetek, amikor az állam helyett vagy mellett, vagy éppenséggel a saját jogaink védelmében jogi eszközökkel kell fellépni a hivatkozott jogsértések ellen. Ezeket fogjuk most röviden bemutatni.

Elsődleges kérdés, hogy a kifogásolt tevékenység vagy mulasztás környezetveszélyeztetést, környezetszennyezést vagy környezetkárosodást okoz-e.

Ha nem, és eközben nem is sérti egy kifejezett személy jogát vagy jogos érdekét, akkor az ilyen esetekre „találták ki” a közérdekű bejelentés jogintézményét.

Amennyiben tehát a kifogásolt tevékenység vagy mulasztás nem okoz sem környezetveszélyeztetést, környezetszennyezést vagy környezetkárosodást, sem nem sérti valaki jogát vagy jogos érdekét, úgy lehetőség van közérdekű bejelentést tenni bármelyik, az adott tárgykörben eljárásra jogosult állami vagy önkormányzati szervhez.

Ha olyan körülményre szeretné valaki felhívni a figyelmet, amelynek orvoslása vagy megszüntetése a közösség vagy az egész társadalom érdekét szolgálja, akkor közérdekű bejelentést kell tenni.

Ha valaki ellenben olyan kérelmet akar előterjeszteni, amely egyéni jog- vagy érdeksérelem megszüntetésére irányul, és elintézése nem tartozik más - így különösen bírósági, közigazgatási - eljárás hatálya alá, akkor panaszt kell tenni. Ezt is bármelyik, az adott tárgykörben eljárásra jogosult állami vagy önkormányzati szervhez elő lehet terjeszteni, a lényeg, hogy a kérdés ne tarozzon bírósági vagy közigazgatási eljárás hatálya alá.

További tájékozódáshoz javasoljuk az alábbi linket: <http://www.ajbh.hu/ugyinditas-azonositas-nelku>

Amennyiben a kifogásolt tevékenység vagy mulasztás nem okoz sem környezetveszélyeztetést, sem környezetszennyezést, sem környezetkárosodást, ellenben sérti valaki jogát vagy jogos érdekét, a jogsérelmet okozóval szemben magánjogi jogérvényesítésre van lehetőség, azaz polgári jogi úton kereshető jogorvoslat.

- 3.4.4. A jogorvoslat terjedelme
- 3.4.5. Jogorvoslatok

3.4.6. Költségek

Az alábbi polgári jogi igényeket támaszthatja a jogaiban vagy jogos érdekében sértett személy a jogsérelmet okozóval szemben:

Személyiségvédelem

A Ptk. szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvény és mások jogainak korlátai között személyiségét, így különösen a magán- és családi élet, az otthon, a másokkal való - bármilyen módon, illetve eszközzel történő - kapcsolattartás és a jóhírnév tiszteletben tartásához való jogát szabadon érvényesíthesse, és hogy abban őt senki ne gátolja.

A személyiségi jogok között számos olyan jog is található, ami a környezet védelme érdekében is felhasználható, így maga a Ptk. is nevesít pár ilyen jogot. Ezek a magánélethez való jog, az otthonhoz való jog, de mivel a Ptk. által adott lista nem kimerítő, ezért olyan egyéb jogok is ide tartozhatnak, mint az élethez való jog, az egészséghez való jog, stb. Ezt a Ptk. is kiemeli, hiszen kimondja, hogy a személyiségi jogok sérelmét jelenti különösen az élet, a testi épség és az egészség megsértése vagy a magánélet, a magánlakás megsértése. Ezek a sérelmek – a környezetvédelem szempontjából fontos területeken – jelentkezhetnek például valakinek a megbetegedésében, vagy valakinek az olyan mértékű (zaj, légszennyezés, egyéb zavaró tényezők általi) zavarásában, ami már meghaladja az elviselhető mértéket. Amikor valaki ezeket a jogokat megsérti, a sérelmet szenvedett fél jogosan keres a bekövetkezett sérelemre jogi megoldást.

A magánélet védelme

Egy új törvény, a magánélet védelméről szóló törvény tulajdonképpen ugyanezeket a szabályokat rögzíti, viszont kiemelten hivatkozik arra, hogy a magánélethez való jog lényege, hogy azt az egyén akarata ellenére mások ne sérthessék meg. Az állam jogi védelemben részesíti az otthon nyugalma. Az otthon nyugalma biztosítja a magán- és családi élet kibontakozását, továbbá a magánszféra szabad és teljes megélését. Ennek tiszteletben tartása érdekében mindenkinek az otthonát mint magánéletének, családi életének színterét fokozott védelem illeti meg. Az otthon tiszteletben tartásához való jog sérelmét jelenti különösen mások otthonába való jogosulatlan behatolás, vagy egyéb sértő, zavaró, zaklató módon történő jogosulatlan beavatkozás.

Milyen jogi lehetőségek állnak rendelkezésre?

Akit személyiségi jogában megsértenek, a jogsértés ténye alapján - az elévülési időn belül - az eset körülményeihez képest követelheti

a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;

a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;

azt, hogy a jogsértő adjon megfelelő elégtételt, és ennek biztosítson saját költségén megfelelő nyilvánosságot;

a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását és a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítését vagy jogsértő mivoltától való megfosztását;

azt, hogy a jogsértő vagy jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni előnyt engedje át javára a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint.

Kérhető kártérítés ilyen esetekben?

Igen, és az új Ptk. egy új fogalmat vezetett be: ez a korábbi nem vagyoni kárt felváltó sérelemdíj. Akit személyiségi jogában megsértének, sérelemdíjat követelhet az őt ért nem vagyoni sérelemért. A sérelemdíj fizetésére kötelezés feltételeire az általános kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni, azzal, hogy a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges. Ez azért fontos, mert ahhoz, hogy valaki sérelemdíjat kapjon, elég azt bizonyítani, hogy jogsértés történt, nem kell ezen felül számszerűsíteni azt, hogy ez milyen tényleges anyagi veszteséggel járt számára. A sérelemdíj mértékét ugyanis a bíróság az eset körülményeire - különösen a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértésnek a sértettre és környezetére gyakorolt hatására - tekintettel, egy összegben határozza meg.

A sérelemdíj mellett azonban lehetőség van arra is, hogy ha valaki személyiségi jogainak megsértéséből eredően tényleges kárt szenved, a jogellenesen okozott károkért való felelősség szabályai szerint követelje a jogsértőtől kárának megtérítését, a sérelemdíjon felül.

Birtokvédelem

A környezetveszélyeztetést, környezetszennyezést vagy környezetkárosodást nem okozó, de érezhető és az életminőséget rontó környezeti hatások általában lakóhelyükön érik az embereket. Ez utóbbi védelmére szolgálhat a birtokvédelem, amelynek Ptk.-beli szabályai szerint a birtokost birtokvédelem illeti meg, ha birtoklásában jogalap nélkül háborítják. Érdekes, hogy közös birtok esetén a birtokvédelem mindegyik birtokost önállóan megilleti, sőt, a közös birtokok egymással szemben is jogosultak birtokvédelemre, a jogcímük szerint. A jogalap nélkül háborító cselekmények, vagy más néven a tilos önhatalom ellen a birtokos - a birtok megvédéséhez szükséges mértékben - önhatalommal is felléphet, viszont ennek ellenére mégsem javasoljuk senkinek, hogy egy környezeti zavarás miatt saját maga keressen elégtételt, és kövessen el esetleg nem szándékoltan önbíraskodást. Ehelyett azt javasoljuk, hogy tilos önhatalom esetén a birtokos az eredeti birtokállapot helyreállítását vagy a zavarás megszüntetését kérje a bíróságtól. A perre a polgári perek szabályai az alkalmazandók.

Birtokvédelem a jegyző előtt

Abban az esetben, ha a zavarás még kevesebb, mint egy éve áll csak fenn, a birtokos az illetékes jegyzőtől is kérheti az eredeti birtokállapot helyreállítását vagy a zavarás megszüntetését. Ráadásul a Ptk.-n felül létezik egy külön kormányrendelet is a jegyző hatáskörébe tartozó birtokvédelmi eljárásról.

A birtokvédelmi kérelmet annál a jegyzőnél lehet írásban vagy szóban előterjeszteni, amelynek illetékességi területén a birtoksértő magatartás megvalósul.

A tényállás megállapítása során a jegyző a felek által előterjesztett, valamint a bizonyítási eljárás során megismert bizonyítékokat szabadon mérlegeli. A helyszíni szemle során a jegyző a tényállás tisztázása érdekében a birtokvita eldöntése szempontjából jelentőséggel bíró ingó vagy ingatlan megtekintését vagy személy magatartásának megfigyelését végezheti. A helyszíni

szemle során a jegyző a megfigyelni kívánt ingatlanra beléphet, ott a birtokvitával összefüggő bármely iratot, tárgyat vagy munkafolyamatot megvizsgálhat, a szemle helyszínén tartózkodó személytől felvilágosítást kérhet, a helyszínről, az ingóról és ingatlanról fényképet vagy kép- és hangfelvételt készíthet, továbbá egyéb bizonyítást folytathat le. Ha mindez bárkinek az ellenállásába ütközik, a szemle eredményes és biztonságos lefolytatása érdekében a jegyző a rendőrség közreműködését kérheti.

Ha a kérés megalapozott, a jegyző elrendeli az eredeti birtokállapot helyreállítását és a birtoksértőt a birtoksértő magatartástól eltiltja. Ezután az, aki a jegyző birtokvédelem kérdésében hozott határozatát sérelmesnek tartja, a határozat kézbesítésétől számított tizenöt napon belül a bíróságtól a másik féllel szemben indított perben kérheti a határozat megváltoztatását. A perre a polgári perek szabályai az alkalmazandók.

A jegyző által biztosított jogvédelem gyors, ugyanis a jegyző határozatát a meghozatalától számított három napon belül végre kell hajtani. Ha a határozat ellen pert indítottak, a bíróság kérelemre elrendelheti a jegyző határozata végrehajtásának felfüggesztését, ha a rendelkezésre álló adatok alapján a határozat megváltoztatása várható.

Szomszédjogi jogvédelem

Találhatunk a Ptk.-ban egy további előírást, ami szintén alapul szolgálhat a jogvédelmünkhöz. Eszerint a tulajdonos a dolog használata során köteles tartózkodni minden olyan magatartástól, amellyel másokat, különösen a szomszédokat szükségtelenül zavarná, vagy amellyel jogaik gyakorlását veszélyeztetné. Ez egyformán vonatkozik mindenkire, ha tehát azt tapasztaljuk, hogy valaki a mi jogaink gyakorlását zavarja vagy sérti, akkor szomszédjogi jogalapon is indíthatunk ellene pert. A perre a polgári perek szabályai az alkalmazandók.

Kártérítés

Előfordulhat, hogy egy zavarás már nemcsak kellemetlenséget, de ténylegesen kárt is okoz. Ekkor válnak alkalmazhatóvá a Ptk. kártérítésre vonatkozó szabályai.

Elsődlegesen is a kiindulási alap az, hogy a törvény tiltja a jogellenes károkozást. A szabály a következő: aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól a károkozó, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható.

Kártérítést polgári perben lehet kérni a károkozótól, és ahhoz, hogy a perlés sikeres legyen, három dolgot kell bizonyítanunk:

azt, hogy a károkozás jogellenes volt (Valójában minden károkozás jogellenes, kivéve, ha azt a jogszabály megengedi. Nagyon fontos tudni, hogy egy tevékenység végzéséhez vagy létesítmény megépítéséhez adott engedély nem jogosít fel károkozásra, és akkor is sikerrel lehet egy környezeti károkozót perelni, ha a végzett tevékenységre engedéllyel rendelkezik.)

azt, hogy kárunk következett be (A károkozó a károsult teljes kárát köteles megtéríteni, ami az alábbiakból tevődik össze: a károsult vagyonában beállott értékcsökkenés; az elmaradt vagyoni előny; és a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségek. Ha a kár

mértéke nem állapítható meg, a károkozásért felelős személy olyan összegű kártérítés megfizetésére köteles, amely a károsult kárának a kiegyenlítésére alkalmas.) azt, hogy a kettő között (tehát a károkozás és a kár között) okozati összefüggés áll fenn (ez nagyon sokszor szakértő által bizonyítandó kérdés)

A kártérítés a károsodás bekövetkeztekor nyomban esedékes.

Ha mindhárom feltétel fennállását sikerül bizonyítani, a károkozó kimentheti magát a felelősség alól, azaz ha bizonyítani tudja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben elvárható volt, nem tartozik majd felelősséggel a bekövetkezett kárért.

Kárveszélytől eltiltás

Abban az esetben, ha még nem következett be kár valamilyen tevékenységből, de előre látható, hogy az kárt fog okozni (azaz az úgynevezett kárveszély esetén), a veszélyeztetett kérheti a bíróságtól, hogy azt, aki a veszélyt előidézte, az eset körülményeihez képest

tiltsa el a veszélyeztető magatartástól;
kötelezze a kár megelőzéséhez szükséges intézkedések megtételére;
kötelezze megfelelő biztosíték adására.

Ennek bírósági általi kimondásához polgári per megindítása szükséges. A perre a polgári perek szabályai az alkalmazandók.

Környezetvédelem

Amennyiben a kifogásolt tevékenység vagy mulasztás környezetveszélyeztetést, környezetszennyezést vagy környezetkárosodást okoz, a közérdek védelmében az erre szakosodott civil szervezetek jogosultak fellépni és jogorvoslatot kérni. (Természetesen ha emellett ez valakinek a jogát vagy jogos érdekét is sérti, a jogsérelmet okozóval szemben polgári jogi úton kereshető jogorvoslat a fentiekben részletezettek szerint.) A Környezetvédelmi törvény 99. §-a szerint a környezetvédelmi érdekek képviselőjére létrehozott, politikai pártnak és érdekképviselőnek nem minősülő, a hatásterületen működő egyesületek környezetveszélyeztetés, környezetszennyezés vagy környezetkárosítás esetén a szervezet a környezet védelme érdekében jogosult fellépni, és állami szervtől, helyi önkormányzattól a megfelelő, hatáskörébe tartozó intézkedés megtételét kérni, vagy a környezethasználó ellen pert indítani.

A perben a civil szervezet kérheti a bíróságtól, hogy a veszélyeztetőt tiltsa el a jogsértő magatartástól (működéstől); kötelezze a kár megelőzéséhez szükséges intézkedések megtételére.

Ennek bírósági általi kimondásához polgári per megindítása szükséges. A perre a polgári perek szabályai az alkalmazandók.

Természetvédelem

Az a jogi lehetőség, ami fennáll a környezetvédelem területén, megilleti a természetvédelmi szervezeteket is. A Természetvédelmi törvény 65. §-a szerint a természeti területek és értékek jogellenes károsítása, veszélyeztetése esetén a természet védelme érdekében a természetvédelmi célú egyesületek jogosultak fellépni, és állami szervektől, önkormányzatoktól a megfelelő és hatáskörükbe tartozó intézkedés megtételét kérni, vagy a védett természeti érték, terület károsítója, veszélyeztetője ellen pert indítani.

A perben a civil szervezet kérheti a bíróságot, hogy a veszélyeztetőt, károsítót tiltsa el a jogsértő magatartástól; kötelezze a kár megelőzéséhez szükséges intézkedések megtételére.

Ennek bírósági általi kimondásához polgári per megindítása szükséges. A perre a polgári perek szabályai az alkalmazandók.

Kollektív igényérvényesítés

Az új Pp. egy új igényérvényesítési lehetőséget is bevezetett olyan helyzetekre, amelyekben a felperesek nagy számára tekintettel a kollektív igényérvényesítésnek van helye. Erre akkor kerülhet sor, ha legalább tíz felperes egy vagy több olyan jogát, amely tartalmában azonos valamennyi felperes vonatkozásában, társult per formájában akarja érvényesíteni, és a megalapozó tények érdemben valamennyi felperes vonatkozásában azonosak.

A társult pert a bíróságnak kell engedélyezni, enélkül minden jogsérelmet szenvedett fél önállóan kell, hogy igényét érvényesítse.

Azok között a helyzetek között, amelyekben kollektív igényérvényesítésre lehetőség van, egy környezetvédelmileg releváns szituációt is találunk. Akkor kerülhet sor társult perre a környezetvédelem területén, ha emberi tevékenységen vagy mulasztáson alapuló, előre nem látható környezetterhelés által közvetlenül okozott egészségkárosodásból fakadó igények vagy vagyoni kárigények érvényesítése történik (Pp. 583. §).

Magyarul ezek azok a helyzetek, amikor egy baleset jellegű környezeti katasztrófából fakadóan több embernek sérülnek a személyiségi jogai (pl. az egészsége) és/vagy a vagyoni jogai (pl. kára keletkezik), és ebben a helyzetben az egyedi per helyett egy társult perközösségben próbálják meg igényeiket bíróság előtt érvényesíteni. Ehhez egy speciális polgári per megindítása szükséges. A perre a polgári perek szabályai az alkalmazandók.

4 Egyéb elérhető eljárások

4.1. Az EU Bírósága

Az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezése

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 267. cikke szerint az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben:

- a) a Szerződések értelmezése;
- b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése;

Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az Európai Unió Bíróságát, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést.

Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az Európai Unió Bíróságához fordulni.

A magyar Pp.-ben ez a lehetőség az alábbiak szerint jelenik meg:

A bíróság az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárását az Európai Unió alapját képező szerződésekben foglalt szabályok szerint hivatalból vagy kérelemre kezdeményezheti. Az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezéséről a bíróság végzéssel határoz, a bíróság e végzését maga is megváltoztathatja. A bíróság a végzésben meghatározza azt a kérdést, amely az Európai Unió Bírósága előzetes döntését igényli, valamint - a feltett kérdés megválaszolásához szükséges mértékben - ismerteti a tényállást, az érintett magyar jogszabályokat, a vonatkozó uniós jogi rendelkezéseket, valamint azokat a körülményeket és indokokat, amelyek az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését megalapozzák.

A bíróság végzését az Európai Unió Bírósága részére történő kézbesítéssel egyidejűleg tájékoztatásul megküldi az igazságügyért felelős miniszter részére is. Ha a bíróság az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló kérelmet elutasítja, erről végzéssel határoz, e döntését legkésőbb az ítéletében köteles megindokolni.

Eddig, azaz Magyarország EU tagállami státuszának 15 éve alatt, 5 db előzetes döntéshozatali kérelmet terjesztettek elő magyar bíróságok környezeti ügyekben. Ezek az alábbiak voltak:

C-532/13. sz. ügy a Sofia Zoo és az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség között folyamatban lévő eljárásban, az utóbbi hatóság által meghozott, Tanzániából származó 17 vadállatpéldány elkobzását elrendelő határozat tárgyában folyamatban lévő jogvitában

C-487/14. sz. ügy az SC Total Waste Recycling SRL és az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség között folyamatban lévő eljárásban, az ez utóbbi által a hulladékszállításra vonatkozó szabályozás megsértése miatt kiszabott közigazgatási bírság tárgyában indult jogvitában

C-69/15. sz. ügy a Nutrivet D.O.O.E.L. és az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség között folyamatban lévő eljárásban, az ez utóbbi által a hulladékszállításra vonatkozó szabályozás megsértése miatt kiszabott közigazgatási bírságok tárgyában indult jogvitában

C-129/16. sz. ügy a Túrkevei Tejtermelő Kft. és az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség között folyamatban lévő eljárásban, a TTK-val szemben a tulajdonában álló telken történő és levegőszennyezést okozó jogellenes hulladékégetés miatt kiszabott bírság tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében

C-315/16. sz. ügy Lingurár József és a Miniszterelnökséget vezető miniszter között folyamatban lévő eljárásban, az előbbi tulajdonában lévő erdőterület utáni Natura 2000 támogatás kifizetését elutasító határozat tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében

Az előzetes döntéshozatali eljárás végén megszülető EU Bírósági ítélet a magyar államra, azon belül is az alapügyben ítélező bíróságra kötelező, az alapügyben az ügydöntő határozatot a bíróság az előzetes döntés figyelembe vételével és követésével kell, hogy meghozza.

4.2. Az Aarhusi Egyezmény Jogkövetési Bizottság

4.3. Az Emberi Jogok Európai Bíróság

A további nemzetközi jogérvényesítési eljárások igénybe vételéhez javasoljuk, hogy az érdeklődők keressék fel az alábbi honlapot:

<http://www.emla.hu/sites/default/files/jog%C3%A9rv%C3%A9nyes%C3%ADt%C3%A9s.pdf>

4.4. Egyéb fórumok (ombudsman, ügyészség)

Ombudsmanhoz fordulás

Az alapvető jogok biztosa, azaz az ombudsman (<https://www.ajbh.hu/>) a 2011. évi CXI. törvény alapján felügyeletet gyakorol az állami szervek működése felett. Az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási szerv, helyi önkormányzat, kötelező tagság alapján működő köztestület, közigazgatási jogkörben eljáró egyéb szerv tevékenysége a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az alapvető jogok biztosa a hozzá benyújtott beadvány alapján vizsgálatot folytat, és a törvényben meghatározott intézkedést alkalmazza. Ha a lefolytatott vizsgálat alapján arra a megállapításra jut, hogy az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság fennáll, annak orvoslására - a vizsgált hatóság egyidejű tájékoztatása mellett - ajánlást tehet a vizsgált hatóság felügyeleti szervének.

Az alapvető jogok biztosának eljárása ingyenes, a vizsgálat költségeit a Hivatal előlegezi és viseli.

Ügyészséghez fordulás

Az állami szervek közül az ügyészség is rendelkezik olyan hatáskörrel, melynek az a célja, hogy biztosítsa a közigazgatás törvényes működését. Ezt a jelenlegi Ügyészségi törvény az úgynevezett közérdekvédelmi feladatok között említi.

Mindenekelőtt az ügyész hivatalból vizsgálatot folytathat, ha a tudomására jutott adat vagy más körülmény megalapozottan súlyos törvénysértésre, mulasztásra vagy törvénysértő állapotra utal.

Az ügyész a fellépését megelőzően önkéntes teljesítésre történő felhívással élhet, amelyben 60 napon belüli határidő tűzésével indítványozza a törvénysértés megszüntetését. A felhívás címzettje a megadott határidőn belül az iratok megküldésével tájékoztatja az ügyészt arról, hogy a törvénysértést orvosolta, testületi döntést igénylő esetben a testület összehívásáról intézkedett, vagy - indokai kifejtésével - arról, hogy a felhívásban foglaltakkal nem ért egyet.

Ha a felhívás címzettje az ügyész által megadott határidőn belül a felhívásban foglaltaknak nem tesz eleget, nem válaszol, vagy a felhívásban foglaltakkal nem ért egyet, az ügyész 30 napon belül fellép, vagy értesíti a címzettet az eljárása megszüntetéséről. Testületi döntést igénylő esetben ezt a határidőt a testület döntést hozó ülésének időpontjától kell számítani.

Ha az ügyész törvényben meghatározott fellépési joga mérlegelésen alapul, és a fellépés mellőzéséről dönt, a fellépés érdekében hozzá forduló kérelmezőt indokolt állásfoglalásban köteles erről tájékoztatni. A kérelmező jogosult - a kézhezvételtől számított 8 napon belül - a felettes ügyésznél az állásfoglalás felülvizsgálatát kezdeményezni. A felülvizsgálat lehetőségéről a kérelmezőt tájékoztatni kell.

Az ügyész ellenőrzi a közigazgatási hatóságok egyedi, a bíróság által még felül nem bírált jogerős vagy végrehajtható döntéseinek a törvényességét. Ha a hatósági döntés érdemére kiható törvénysértést észlel, felhívással élhet a törvénysértés megszüntetése érdekében. Az ügyész a felhívását az ügyben eljáró szerv felügyeleti szervéhez nyújtja be.

A felhívás eredménytelensége esetén, vagyis ha a felügyeleti szerv vagy a törvénysértést elkövető szerv nem orvosolja a törvénysértést, az ügyész az alapügyben hozott jogerős döntést támadhatja meg bíróság előtt. Ezekre a perekre a közigazgatási perek általános szabályai vonatkoznak.

5 Források, linkek

dr. Kiss Csaba
igazgató, EMLA
36 1 3228462
drkiss@emla.hu
www.emla.hu

dr. Kiss Csaba
koordinátor, J&E
36 1 3228462
info@justiceandenvironment.org
www.justiceandenvironment.org

A projektet az Európai Unió
LIFE programja támogatja.

